

PRO PATRIA

MILITÆRFAGLIG MAGASIN

NR. 01 | 2021

NROFere bisto i Gjerdrum

Ny avtale med Forsvaret

Skråblikk på Langtidsplanen

HV tilbake på grensa

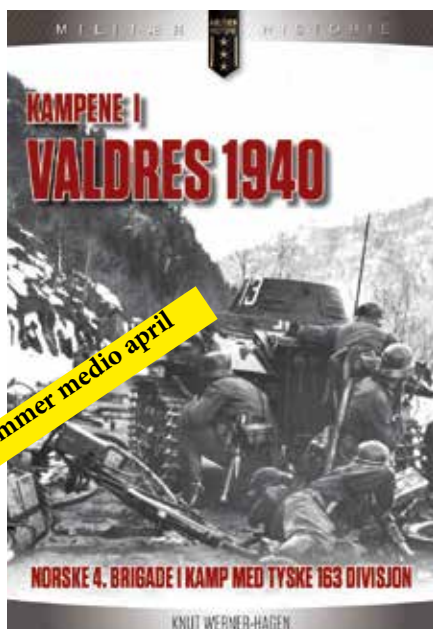

Vårens nyheter Ares forlag!

Forhåndbestill nå!

Kampene i Valdres 1940

Utkommer medio april

Den 9. april 1940 angrep Tyskland Norge. Det kom til harde kamper over store deler av landet. Et av områdene det kom til ekstra harde kamper var mellom Hønefoss og Valdres. Her møtte tyskerne en voldsom motstand av norske soldater som hadde forskanset seg i fjellsidene. Her drev de norske soldatene en kamp mot en overlegen fiende, men siden de norske soldatene var godt kjent og var vant til vinterforhold, klarte de seg ekstra godt. Den tyske angrepsstyrken fikk store tap og nordmennene holdt ut i flere uker.

Denne kampen er det skrevet svært lite om de siste 40 årene og boken til Werner-Hagen gir oss et helt nytt innblikk i hva som foregikk i april i dette området.

Forfatter Knut Werner-Hagen

Pris 449,- -

Pris ved forhåndsbestilling: 399,-

Jeg bestiller følgende bøker som sendes til meg når de utkommer.

Kampene i Valdres (kr. 399,-):.....(antall)

Partisanene i Finnmark (kr. 349,-):.....(antall)

Porto tilkommer.

Navn:.....

Adresse:.....

Postnr:..... Postadresse:.....

Mobilnr: E-post:.....

Ares forlag AS, Pb: 54, 3139 Skallestad, Tlf: 92 02 13 12, post@mht.no

Partisanene i Finnmark

Utkommer medio april

Partisanene i Finnmark var en liten gruppe nordmenn som valgte å krysse grensen over til Sovjetunionen da krigen brøt ut i 1940. De var kommunister og ville kjempe for et fritt Norge. De var kun 44 menn og kvinner, men de ble satt inn i spiontjeneste for Den røde armé. Nesten alle ble drept av tyskerne - enten i kamp eller henrettet.

Dette er den dramatiske historien om den desperate kampen de 44 kjempet i det ugjestmilde klimaet i Finnmark.

Deres historie stopper ikke med at krigen blir slutt, men strekker seg langt opp mot våre dager.

Dette er en viktig historie å fortelle og den er kontroversiell siden partisanene ble uglesett etter krigen for å løpe Stalins ærend.

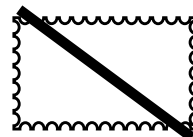
Forfatter Per Erik Olsen

Pris 399,- -

Pris ved forhåndsbestilling: 349,-

A PRIORITERT
PRIORITAIRE

NE PAS AFFRANCHIR

SENDES UFRANKERT

Sendes til:

Ares Forlag A.S

Svarsending 6870

0095 Oslo

INNHOOLD | NR1 | 2021

Totalforsvaret

Hva består egentlig totalforsvaret av, og hvordan skal det fungere ved krisesituasjoner?

46

Prolonged field care

Hva vil skje når man møter en motstander som Russland eller Kina i et krigsteater hvor den medisinske infrastrukturen er mangelfull?

41

Nytt reservistkonsept

Forsvarsdepartementet arbeider med å utvikle et nytt reservistkonsept for Forsvaret.

56

- Reservister øker forsvarsevnen

14

Garden gleder seg

Hans Majestet Kongens Garde har store forventninger til ny rekruttopplæring.

59

**NROFs
HØYE BESKYTTER:
HM Kong Harald V**

**KONGELIGE
ÆRESMEDLEMMER**
HM Kong Harald V
HM Dronning Sonja
HKH Kronprins Haakon

ÆRESMEDLEMMER
Oberstløytnant Rolv Brandtzæg
Oberstløytnant Kåre Otto Telle
Oberstløytnant Arne Heimdal
Major Erik Svein Sjømæling
Kaptein Hans J. Røsørde
Kaptein Håvard Kåre Lillegård

STYREOVERSIKT President

Jørn Buø, NROF avd. Oslo
e-post: jorn.buo@gmail.com

1. visepresident

Arnfinn Vik, NROF avd. Oslo
e-post: Arnfinn.vik@gmail.com

2. visepresident

Christian Berning Pedersen,
NROF avd. Haugaland
e-post: chrispede@hotmail.com

Styremedlemmer:

Tore Hongset, NROF avd. Namdalen
Daniel Hagen, NROF avd. Lister
Sofie H. Lien, NROF avd. Ringerike
Nils Otto Pley, NROF avd. Varanger

Varamedlemmer:

Ingar Lund, NROF avd. Oslo
Hilde Kristin Stensen,
NROF avd. Elverum og Omegn

SEKRETARIATET Besøksadresse:

Bygning 60, Akershus Festning

Postadresse:

PB 1550 Sentrum
0015 Oslo
Telefonnummer:
22 47 82 40
(mil: 0510-3238/0510-2227)

Generalsekretær:

Erik Gustavson
22 47 82 41
erik.gustavson@sekr-nrof.no

Ass. generalsekretær:

Ståle Sandholt
22 47 82 49
stale.sandholt@sekr-nrof.no

Kommunikasjonsansvarlig:

Ole Kristian Haagenrud
22 47 82 46
e-post: ole.k.haagenrud@sekr-nrof.no

Prosjekt:

Morten Wroldsen
22 47 82 48
morten.wroldsen@sekr-nrof.no

Administrasjon/medlemsservice:

Harald Blikra
22 47 82 40
post@sekr-nrof.no eller
harald.blikra@nrof.no

FØLG NROF PÅ INSTAGRAM

@norskereserveoffiserersforbund

Her legger vi ut bilder og videoer fra aktiviteter.
Sørg for å følge oss du også!

Følg oss også på www.nrof.no og /NROFreserve

Redaktørens betraktninger

Tredje pandemibølge er i skrivende stund over oss, med iallfall to mutasjoner av det opprinnelige koronaviruset. Det er forhåpentligvis den siste. Mannskaper fra Heimevernets innsatsstyrker har påny vært utkalt til grensevakt og kontroll av reisende fra Sverige – og har igjen fått meget bra skussmål fra oppdragsgiverne i politiet.

Det ble mange problemstillinger og unntak å ta stilling til i løpet av de tretten dagene tjenesten varte, rapporterer NROFs kommunikasjonsansvarlig – som selv deltok på grensen, i egenskap av medlem i innsatsstyrke Grebe/HV-05.

Inngangen til det nye året ble ikke preget bare av nye restriksjoner og nedstengninger fra myndighetenes side, men også av kvikkeleire-skredet i Gjerdrum – som i vårt lille land er en katastrofe. Det har vært uvirkelig for svært mange av oss å se bildene av det enorme krateret som slukte et helt nabolag i et alminnelig, fredelig lite tettsted som vi alle kan identifisere oss med.

Flere medlemmer av NROF deltok i redningsarbeidet, og fortalte om sterke inntrykk fra tragedien. En av dem var rittmes-ter Petter Olafsson. Pro Patria snakket med ham dagen etter at utrykningseskadronen i HV-02 ble avløst etter flere dager på stedet, og han sier at det var et krevende oppdrag han og hans soldater løste.

Den nye samarbeidsavtalen mellom NROF og Forsvaret er på plass, og har allerede skapt debatt – som normalt er når endringer er

på gang. Forsvarssjefen har vært tydelig på at NROF er en viktig samarbeidspartner fremover, men har ønsket enkelte justeringer. Les mer om avtalen inne i bladet.

NROF har etter en helhetsvurdering der økonomi var en viktig faktor, men ikke den eneste, byttet trykkeri for Pro Patria. Etter et 19 år langt samarbeid med Merkur Grafisk i Oslo, skal bladet heretter trykkes i regi av Polinor i Drammen. Den nye avtalen gjelder i første omgang for to år.

En annen endring er at Pro Patria på nett flyttes fra www.propatria.no som har vært drevet av Merkur Grafisk, til NROFs egen plattform www.nrof.no og at sekretariatet selv skal stå for løsningen. Dette er et rasjonaliseringstiltak, som også vil tydeliggjøre bladets tilhørighet og gjøre det enklere å maksimere bruken av bladets innhold til å kommunisere nyheter og aktiviteter.

Pro Patrias forsvarsanalytiker ser i denne og neste utgave med skråblikk på den nye Langtidsplanen for forsvarssektoren, mens Forsvarsdepartementet er i ferd med å hamre ut et nytt reservist-konsept. Som et apropos kan nevnes at vi denne gang presenterer reservistssystemet i Latvia – i vår serie om hvordan våpenbrødre i allierte land organiserer seg.

Bla om for en underholdende og lærerik opplevelse!

Roy Thorvaldsen, redaktør

PRO PATRIA

NR 1 2021

Redaktør

Roy Thorvaldsen

+47 22 47 82 45/+47 968 63 097

E-post: redaktor@nrof.no

Redaksjonens postadresse

Postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo

Abonnementspris 2019: 205,-

Abonnement: post@sekr-nrof.no

Utgiver

Norske Reserveoffiserers Forbund

Bygning 60, 2. etg, Akershus festning

Tlf: + 47 22 47 82 40

Ansvarlig redaktør:

Erik Gustavson

Annoncesalg ved NROF

Salgssjef: Harald Blikra

+ 47 22 47 82 40/ + 47 938 78 734

E-post: post@sekr-nrof.no

Pro Patria utgis fem ganger i året.

Fristene for levering av annonser og annet materiell er i 2021:

22/3

21/5

20/9

15/11

Redaksjonelt stoff leveres i god tid før deadline.

ISSN 1892-4794

Forside:

HV kontrollerer grensepasseringer på Kjerret ved Kongsvinger. Foto: Krister Sørbo/Forsvarets Forum

Ønsker du å bidra med leserinnlegg i Pro Patria?

Da er rammene følgende:

Kronikk: 4000 tegn inkl. mellomrom

Leserinnlegg: 2000 tegn inkl. mellomrom

Replik: 400–750 tegn inkl. mellomrom

Legg med, som eget vedlegg, et

portrettfoto til kronikkinnlegg.

Grafisk design og trykk:

PoliNor AS, Tlf: 32 80 49 10

Heimevernet ble i desember igjen bedt om å bistå politiet med kontroll av grensepasseringer, her på Kjerret ved Kongsvinger. Foto: Krister Sørbø/Forsvarets Forum.

Oppdrag grensevakt

I høst ble Heimevernet på nytt bedt om å bistå politiet med grensekontroll i forbindelse med koronapandemien. Blant de som ble kalt inn, var undertegnende.

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD

■■■ Tretten dager med grensekontroll mot Sverige, en rekke kontrollerte reisende og mange timer i Heimevernets nye Amarok feltvogn ble fasiten etter å ha møtt på Terningmoen leir i Elverum mandag 9. november. Første varsel om en mulig innkalling til de som hadde mulighet til å stille fra innsatsstyrke Grebe i HV-05 kom på lørdag, men det var likevel overraskelse å spore på søndagskvelden da meldingen fra tropps-sjefen tikket inn: Oppmøte i

morgen klokken 12:00!

Bakgrunnen for oppdraget var en anmodning fra politiet om å støtte med grensekontroll i forbindelse med smittespredningen i Norge.

Eirik Grønnerud, grensekoordinator for Innlandet politidistrikt, uttalte til Forsvaret.no at det både er fordeler og ulemper med å bruke Heimevernet.

– Den største fordelen er at HV kommer inn til oss klare, og soldatene kan flyttes på dersom det blir nødvendig. Dette er veldig greit

å forholde seg til. I tillegg er det godt å ha en ledelse som fungerer i samarbeid med oss i politiet, og som snakker samme språk, sa han til Forsvaret.no.

Av utfordringer pekte Grønnerud på at noe av det juridiske i regelverket blir uklart i forhold til problemstillingene folk kommer med på grensa. Det kan bli uvant for soldatene å håndtere problemstillinger som ingen i forkant har tenkt ut en løsning på.

Hektisk

Styrken som møtte, fikk gjort både seg selv og utstyr klart til oppdrag i løpet av mandagen. Etter overnatting på Haslemoen leir bød tirsdagen på opplæring fra Innlandet politidistrikt, hvor vi fikk en rask, men grundig innføring i gjeldende regler og forskrifter samt et lynkurs i ID-sjekk. Oppdraget medførte begrenset politimyndighet for

eventuelt å kunne avvise personer uten gyldig innreisegrunnlag, ved grensen.

Informasjonen vi mottok var omfattende og regelverket sammensatt. Hovedregelen var at personer som skal inn til Norge fra utlandet må i karantene enten hjemme, i regi av arbeidsgiver eller på karantenehotell. Listen over unntak fra denne hovedregelen var lang, og det skulle fort vise seg at vi håndterte flere unntak fra hovedregelen enn vi informerte om karanteneplikt.

Rett ut på oppdrag

Etter en lang dag med innføring i regelverk og noe «case»-trening i politiets regi var vi ferdig utlærte og klare for å løse oppdrag. Styrken vår var delt i flere skift for å sikre døgnkontinuerlig grensekontroll, og mitt skift var heldig nok til å reise rett ut til grensa etter en lang dag med tung teori.

Hvert skift var fordelt på flere tremannspatroljer satt opp på hver sin Amarok feltvogn. Jeg delte bil med to andre NROF-medlemmer fra egen tropp, og om vi ikke kjente hverandre godt fra før, så ble vi etter hvert som timene gikk svært godt kjent.

Rutine

Dagene gikk raskt, og selv om vi stod statisk på ett sted én dag og kjørte streif den neste, ble det raskt rutine med oppdragsløsning, søvn og hvile på Haslemoen – og så ut på nytt. Rutine var det også for mange av de kontrollerte.

Et flertall av de som krysset grensen på en av de over 40 overgangene Innlandet har mot Sverige, var arbeidspendlere. De var godt vant til grensekontroll fra våren i fjor, og mange kom kjørende mot kontrollpostene våre med nødvendige dokumenter klare i hånda.

Arbeidsmengden var varierende, og på enkelte skift var det knapt noen å kontrollere. På det travleste kontrollerte patruljen jeg var en del av, 50 kjøretøy på to timer.

Arbeidspendlere var blant unntakene fra hovedregelen om karantene, men vi møtte også på hyttefolk som hadde krysset grensen for nødvendig vedlikehold, foreldre som skulle ha samvær med barn, og en rekke andre unntak og problemstillinger som måtte løses på stedet.

Arbeidet gikk i det store og hele meget bra, og jeg er trygg på at samtlige som deltok i disse ukene,

opplevde det som givende å bidra i en slik situasjon. Flere personer uten gyldig innreisegrunnlag ble avvist, andre informert om karanteneplikt. Forhåpentligvis bidro dette til at smittespredningen ble redusert her til lands.

Samarbeidet med politiet fungerte også godt, og vi i HV opplevde virkelig at politiet satte pris på vår bistand.

Fungerende system

Sjef for innsatsstyrke Grebe, Hans-Christian Knevelsrud, sier at systemet fungerte etter intensjonen under oppdraget.

– Innsatsstyrkene i HV skal kunne mobiliseres hurtig for nasjonal innsats. Dette oppdraget viste at systemet virker i henhold til intensjonen, og at rutinene fungerer. Jeg er imponert over den enorme viljen til å bidra blant soldater og befal i innsatsstyrke Grebe, samt den profesjonelle og fremoverlente holdningen under oppdragsløsningen.

– Vi har hatt korte linjer og lav terskel for å kommunisere med politiet, noe som har bidratt til at samarbeidet har fungert meget godt, sier Knevelsrud til Pro Patria. ■

Samvirke: En sersjant fra innsatsstyrke Grebe koordinerer med en representant for politiet på Magnormoen.
Foto: Tore Ellingsen/Forsvaret.

Ledelse: Sjef innsatsstyrke Grebe, Hans Christian Knevelsrud og politiets koordinator, Eirik Grønnerud.
Foto: Tore Ellingsen/Forsvaret.

Sterke inntrykk på Gjerdrum

Utrykningseskadronen i HV-02 gikk av vakt den 7. januar, etter seks dager med oppdragsløsning ved rasstedet på Gjerdrum.

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD

Soldater fra HV-02 ser ut over skredområdet og de massive ødeleggelsene på Gjerdrum. Foto: Madeleine Skogstad/Forsvaret.

■■■ – Det å komme dit og se stedet ... Det slo meg hardt i magen. Det var mye større enn hva jeg hadde forestilt meg etter å ha sett rasstedet på TV. Det var fryktelig å se hus ligge flere hundre meter unna boligfeltet, og ekstra ille å vite at det var savnede mennesker der, forteller Petter Olafsson.

Rittmester og NROF-medlem Olafsson snakker med Pro Patria dagen etter at utrykningseskadronen ble avløst, og han sier at det var

et krevende oppdrag han og hans soldater løste.

Eskadronens hovedoppdrag var vakt og sikring av rasstedet og det evakuerte området. Dette for å hindre at folk tok seg inn i rasområdet og således sette seg selv i fare, og sikre at nødetatene fikk arbeide uforstyrret i den da pågående redningsaksjonen.

Krevende innsats

Eskadronen ble i tillegg bedt om å

støtte med to mann til Røde Kors' arbeid med å gå inn i de evakuerte husene for å hente ut kjæledyr som hadde blitt etterlatt under evakueringen.

– Her sendte vi to frivillige, og en av dem kom tilbake og sa at han gikk litt ekstra forsiktig når han forlot bilen i det evakuerte området. Det å se hjem som var synlig forlatt i hui og hast satte nok også sitt preg, sier Olafsson.

Det var et krevende oppdrag for

soldatene. Eskadronen la opp til godt med hvile mellom vaktene. Det mentale trykket var i seg selv så sterkt at de ikke ønsket å risikere å slite seg ut fysisk. Støtten fra Forsvaret får skryt fra Olafsson. Forsvarets sanitet var på plass med et stressmestringsteam, og feltpresenter var hyppig innom soldatene.

– Ressursene fra Forsvaret har vi fortsatt tilgang på. I tillegg har vi lagt til rette for at soldatene kan treffes digitalt på lagsnivå for å ta «debrief» i den rammen. En ting er

Rittmester Petter Olafsson, her ved siden av forsvarssjef Eirik Kristoffersen, får kake av lokalbefolkningen, som viser sin takknemlighet for bistanden.

Foto: Torbjørn Kjosvold/Forsvaret.

å snakke med kone og venner, noe annet er det å snakke med de en faktisk har vært der med. Vi hadde gode rutiner på å snakke ut og ventilere litt etter hver vakt, sier rittmesteren.

Imponert over lokalbefolkningen

De som har fulgt mediedekningen om katastrofen har nok fått med seg det store engasjementet i lokalbefolkningen. Frivillige har bidratt hvor enn det har vært mulig, og det har blitt samlet inn mat, klær og andre nødvendigheter til de evakuerte. Dette engasjementet fikk utrykningseskadronen også kjenne på. De fikk låne en villa som raskt ble hvileområde og troppens kommandoplass, og goder som mat, kaker og kaffe kom strømmende på.

– Det forteller litt om de lokale ... Det er de som står oppe i en katastrofe, og flere av de som kom bort til oss kjente noen av de savnede. Det gjorde inntrykk, og det at de viser oss omsorg og omtanke forteller litt om de som

bor i området. Det virker som en utrolig bra byggd, sier en rørt Olafsson.

Godt med anerkjennelse

Innsatsen til hele beredskaps-Norge har fått mye oppmerksomhet siden kongeriket våknet til nyhetene om raset den 30. desember. Den dagen møtte rittmester Olafsson på Lutvann, og fikk vite at eskadronen skulle avløse innsatsstyrke Derby på rasstedet noen dager senere.

– I løpet av oppdraget vårt fikk vi møte forsvarssjefen og forsvarsminneren. Vi setter stor pris på at de besøkte oss og anerkjente jobben vi gjorde, sier Olafsson.

Naturkatastrofen brakte beredskaps-Norge sammen, og rittmesteren i NROF avd. Nedre Romerike sier til Pro Patria at politiet gjorde en fantastisk jobb med å lede aksjonen. Selv om totalforsvaret fungerte kjempebra, så er det ingen tvil om at bidraget krevde sitt av mennesket som var i området hvor ti mennesker omkom. ■

Ny samarbeidsavtale med Forsvaret

Mandag 18. januar signerte generalmajor Elisabeth Michelsen og NROFs president Jørn Buø ny samarbeidsavtale mellom Forsvaret og NROF.

PP/ ERIK GUSTAVSON

■■■ Samarbeidsavtalen er en helhetlig avtale som regulerer samarbeidet mellom Forsvaret og NROF, og den forvaltes av Sjef Heimevernet på vegne av Forsvarssjefen. Avtalen er en plattform for aktivitet, videre samarbeid, utvikling, og fokus på forsvarsvilje og forsvarsevne.

NROF og Forsvaret har hatt en løsningsorientert og god dialog for å komme frem til en ny avtale til erstatning for avtalen fra 2015. I forbindelse med arbeidet har Forsvarssjefen vært tydelig på at vi skulle fortsette samarbeidet og at NROF var en viktig samarbeidspartner, men at han ønsket enkelte justeringer.

Dette gjaldt blant annet muligheten for personlig utlån av våpen, økonomi og ammunisjonsforvaltning. Videre er det besluttet at personlig utlån av feltuniformer til personell som ikke er en del av styrkestrukturen, ikke lenger er mulig. NROF og Forsvaret jobber med å komme frem til løsninger i forbindelse med spesielle arrangementer og oppdrag hvor bruk av feltantrekk er naturlig.

Den nye avtalen betyr blant annet:

- Personell som tilhører styrkestrukturen kan gis tilgang til å ta med eget våpen på NROF-skytinger, gitt tillatelse fra lokal militær sjef.
- NROF gis fortsatt tilgang til militære skytebaner og militært skivemateriell, kostnadsfritt.
- NROFs medlemmer gis fortsatt mulighet til, ved ledig kapasitet, å benytte Forsvarets forpleining og forlegning, og betaler Forsvarets satser for dette i forbindelse med NROF-arrangementer på militært område.
- Tidligere «Forsvarssjefens retningslinjer for lokale kontaktutvalg mellom Forsvaret og Reservebefalet»

Generalmajor Elisabeth Michelsen og NROFs president Jørn Buø etter å ha skrevet under på en ny samarbeidsavtale mellom Forsvaret og NROF. Foto: Ole Kristian Haagenrud.

er nå tatt inn i avtalen under punktet «Kontaktutvalgsmøter» mellom HV-distriktene og NROF.

- NROFs sekretariat får fortsatt gratis kontorlokaler.
- NROF får fortsatt tildelt ammunisjon fra Forsvaret for 2021.
- NROF skal fortsatt ha «Nijmegen-oppgavet».

NROF er fremdeles i dialog med Forsvaret og Forsvarsdepartementet for å finne en løsning på ammunisjonsfordeling fra 2022 og utover. Videre jobber NROF opp mot Forsvaret for å finne en løsning relatert til feltuniformer.

I tillegg til det som ligger i avtalen har NROF også god støtte fra Forsvaret til flere av våre aktiviteter, som for eksempel seminarer og kurs. Der stiller Forsvarets personell velvillig opp som foredragsholdere vederlagsfritt.

Avtalen gjelder til ny avtale er inngått. ■

Godt nytt år til lesere av Pro Patria!

▣ Vi har tilbakelagt et år hvor aktiviteten i Forbundet i stor grad har vært preget av covid-19. Dette har medført løpende justeringer av planlagt aktivitet – og det har vært gledelig å se at det har det vært mulig å opprettholde aktiviteter, spesielt lokalt, innenfor de til enhver tid gjeldende restriksjoner.

Gjennom året har Forbundet tatt utfordringen med å gå inn i den digitale verden, og har gjennomført møteaktivitet, nasjonalt og internasjonalt, seminarer og fagdager digitalt. Dette er en utvikling som vil fortsette og forhåpentlig vil digitale arenaer være et godt supplement også fremover.

I 2020 var det planlagt å gjennomføre Forbundets Landsmøte (LM). Dette er en meget viktig arena for å sette rammene for videre arbeid i Forbundet, inkludert valg og viktige vedtak. Det var derfor gledelig at vi kunne gjennomføre LM og ekstraordinært LM digitalt på en forsvarlig måte.

I tillegg til gjennomgang av årsmeldinger, regnskap og budsjett, vedtok LM blant annet arbeidsprogram for 2020–2022 og endring av vedtektene for medlemskap. Stor takk til alle som bidro til et vellykket LM, og gratulerer til alle som ble valgt til ulike verv i Forbundet.

Når vi nå har startet på det nye året, håper jeg vi alle er kreative og løsningsorienterte, slik at vi kan gjennomføre store deler av det vi har planlagt for året, både lokalt og sentralt, i tråd med arbeidsprogram for 2020–22 og aktivitetsplan for 2021.

Jeg oppfordrer dere alle til å engasjere dere i NROFs aktiviteter. Vi har behov for både ildsjeler til å arrangere aktivitetene, og deltakere. Dette gjelder alt fra møter og seminarer, til kurs, idrett og skyting.

Målsettingen for 2021 bør være at vi senker terskelen for å delta, og at

vi alltid har deltakere nok til at aktivitetene kan gjennomføres. Dette, sammen med de nye vedtektene for medlemskap, bør danne grunnlag for å rekruttere nye medlemmer.

I 2021 fyller Forbundet 125 år. Markeringen av 125-årsjubileet i 2021 vil foregå både sentralt og lokalt. De fleste av NROFs arrangementer foregår ute i avdelingene og gjennomføres av lokale ressurspersoner, støttet av Forbundet sentralt. Dette er også målsettingen for markeringen av forbundets 125-årsjubileum.

Jeg oppfordrer dere derfor til å gjennomføre aktiviteter, alene eller sammen med andre avdelinger, for å markere jubileet i løpet av 2021. Sentrale aktiviteter vil være festmiddag i forbindelse med Formannskapskonferansen, idrettsarrangementer og seminarer.

Ønsker dere alle et aktivt 2021! ▣

«Vi har behov for både ildsjeler til å arrangere aktivitetene, og deltakere»

Buø ny president i Nordisk Presidium

NROFs president Jørn Buø overtok som «ordförande» i Nordisk Presidium under et videomøte 22. januar, og forteller her om sin nye rolle. Nordisk Presidium er samarbeidsorganet for de nordiske reserveoffisersforbundene.

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD

■■■ – Ledelsen av Nordisk Reserveoffisers Presidium (NP) ruller mellom reserveoffisersforbundene i Danmark, Finland, Norge og Sverige for to år av gangen. Nå i januar 2021 overtok jeg på vegne av NROF som «ordförande» etter våre finske kolleger.

– På samme møtet ble Jørgen Berggrav takket av etter åtte år som generalsekretær i NP. I tillegg til rosende omtale mottok han i den forbindelse Nordenplaketten for sin innsats. Berggrav avløses av Birger Kjer Hansen fra Danmark som generalsekretær i NP.

– Det nordiske samarbeidet, som også i noen grad innebærer Estland, er meget godt og gjenspeiler i forsterket form gode nordiske relasjoner. Det er min klare oppfatning og uærbødige påstand at de nordiske landene fremstår meget faglig kompetente, løsningsorienterte og fremtidsrettet – både internt i NP og som gruppe i CIOR.

– Selv om de nordiske landene også her selvfølgelig blir noe påvirket av ulik sikkerhetspolitisk forankring og tilnærming, slår det meg hvor sterke vi er sammen når vi representerer drøyt 25 millioner innbyggere, og har et tilnærmet felles språk og en felles verdiforankring.

– Dette blir lagt merke til, ikke minst av stormaktene USA, Storbritannia, Frankrike og Tyskland, som vi alle

har en meget god relasjon til, og som ikke minst har stort fokus på, og som ser verdien av, reservister.

– Jeg har høye ambisjoner for vår ledelse av NP og ikke minst for den nye avtalen med Forsvaret, som har gitt oss god forankring til nordisk og internasjonalt reservistsamarbeid.

– Jeg ønsker at NP i større grad skal intensivere samarbeidet med Nordic Defence Cooperation (Nordefco), som NP har en intensjonsavtale med, i de kommende to årene, med fokus på reservistkonsepter.

– Videre ønsker jeg å fortsette arbeidet med å utrede muligheten for et fremtidig nordisk lederskap i CIOR i en eller annen form fra 2024 eller 2026 – og å øke deltakelsen i idrett, skyting og annen aktivitet.

– NROF legger derfor opp til flere aktiviteter i nordisk sammenheng. Blant annet kommer vi i 2021 til å arrangere nordisk

feltidrettskonkurranse (VOF-merket), kombinert med NROF-mesterskap og seminar for yngre reservister fra de nordiske land – med fokus på militærmakt.

– Dette håper vi kan bidra til rekruttering av flere yngre. Videre planlegger vi å arrangere et «nordområde-seminar» for reservister fra de nordiske landene. Planen er at disse arrangementene skal gjennomføres årlig eller annethvert år, sier Buø. ■

NROF-president Jørn Buø er ny president – eller «ordförande» som det heter – i Nordisk Reserveoffisers Presidium. Foto: Camilla Briså.

Marinejeger

Marinejeger – En norsk spesialsoldat forteller, er basert på marinejegeren Kenneth Bjerkelunds fortelling til forfatter Mads Drange, og handler om hvordan Bjerkelund endte opp som spesialsoldat – og ikke minst om hans tid som marinejeger.

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD

■ – Hvorfor akkurat jeg kom meg gjennom nåløyet, har jeg ikke noe godt svar på. Kanskje handlet det om at jeg aldri har fått noe gratis, og at jeg tidlig måtte klare meg selv? spør Kenneth Bjerkelund i bokens innledning.

Det er også oppveksten på Tau boken åpner med. Kenneth tegner et godt bilde av sin barndom og hvordan den og menneskene han hadde rundt seg bidro til å skape mannen som senere skulle forsøke seg på en militær karriere. Veien frem til å bli en operativ marinejeger var ikke uten hindre, og leseren tas med på reisen slik den ble opplevd av Kenneth.

Interessen for spesialstyrkemiljøet kan trygt betegnes som stor. Bjerkelund forteller om opptaket for å bli marinejeger, og gjennom en god fortellerteknikk blir leseren tatt med på blodslitet det er å komme seg gjennom nåløyet. Ikke minst fortelles det om mentale teknikker som kan hjelpe til med å mestre belastningen et slikt opptak utgjør.

Bokens høydepunkt er kapitlene om Afghanistan. Kenneth deltok i

2005–2006 i en operasjon som Trond André Bolle senere ble tildelt Krigskorset med sverd for. Boken tar oss med inn i Kenneths hode under en rekke situasjoner han opplevde i Afghanistan, og vi som lesere får tilgang til Kenneths egne refleksjoner og tanker om hva som skjer. Boken gir et tilsynelatende godt og realistisk inntrykk av hvordan situasjonene artet seg, og ikke minst et unikt innblikk i operasjonen. Boken er den første som forteller om kampene mot Taliban i en operasjon hvor flere i MJK ble hedret for sine handlinger.

Boken tar samtidig for seg hverdagen til en marinejeger, på godt og vondt. Et slikt yrke kan tære på familielivet, noe også Kenneth Bjerkelund fikk kjenne på.

Tiden etter Forsvaret

Av flere årsaker som denne bokomtalen ikke skal utdype, forlot Bjerkelund etter hvert Forsvaret. Etter tjenesten brukte han sin kompetanse til humanitært arbeid i flere verdensdeler. Boken beskriver hvordan han gikk frem i eksemplvis Afrika, hvor han

bistod på bakken under ebolaepidemien før noen av de større organisasjonene var på plass.

Erfaringene fra Forsvaret kom godt med her, og vi får bli med på reisen gjennom en nøktern og nærmest beskjeden fortellerstemme. Denne fortellerteknikken gir leseren en god relasjon til bokens hovedperson, Kenneth, og man føler at man blir relativt godt kjent med den tidligere marinejegeren etter å ha lest boken.

Boken kan varmt anbefales til den som ønsker et innblikk i hvordan det er å bli spesialsoldat, hvordan de opererer, og ikke minst hva som rører seg i hodet til en av de som har kommet gjennom nåløyet, når presset blir sterkt. ■

«MARINEJEGER»

- Kenneth Bjerkelund og Mads Drange
- Kagge forlag, 2020
- Innbundet og e-bok
- 286 sider
- ISBN: 9788248926962

Flere reservister øker forsvarsevnen

Med den nye Langtidsplanen for forsvarsektoren (LTP) innføres en aktiv reserve i hele Forsvaret. Flere reservister gir et mer utholdende forsvar, og et forsvar sterkere forankret i folket. Det skal også opprettes flere nye mobiliseringsbataljoner på Østlandet.

HÅREK ELVENES, HØYRES FORSVARSPOLITISKE TALSPERSON

■ Forsvaret skal vokse med 2200 ansatte, og 3000 flere vernepliktige i førstegangstjeneste årlig. Forsvaret har behov for å utnytte kompetansen til soldater utover den tidsbegrensede vernepliktstiden på 19 måneder.

Løsningen ligger i en aktiv reserve med soldater og spesialister på kontrakt. En utvidet reservistordning vil være et betydelig tilskudd til Forsvarets operative evne, og i visse tilfeller en forsterkningsskudd til den sivile beredskapen.

Et viktig tiltak i den nye langtidsplanen er opprettelsen av nye mobiliseringsavdelinger i Forsvaret. Flesteparten av mobiliseringsavdelingene ble avviklet etter den kalde krigen.

Nå tørkes støvet av den gamle mobiliseringstankgangen, der Forsvarets styrkestruktur i krise og

Regjeringen vil øke bemanningen i Forsvaret.
Foto: Forsvaret.

Høyres forsvarspolitiske talsperson, Hårek Elvenes.

krig er betydelig større enn i fredstid.

Bemanningsutfordringene i Forsvaret er sammensatte. Utfordringen er å finne den riktige balansen mellom stadig tjenestegjørende personell og reservister. Den aktive reserven skal

trenes og øves som en integrert del av avdelingene, og kalles inn til tjeneste ved behov.

Langtidsplanen legger opp til at styrkestrukturen skal økes gjennom flere stående avdelinger og flere avdelinger med høyt innslag av reservister.

På det sentrale Østlandet opprettes det flere nye mobiliseringsavdelinger. Det blir en ny militærpolitibataljon, en ny tung ingeniørbataljon, en bataljon for alliert understøttelse, og et nytt CBRN-kompani for håndtering av blant annet kjemiske, biologiske og kjernefysiske trusler. Også i Luftforsvaret blir det flere reservister, blant annet i baseforsvarsavdelinger og luftvernavdelinger.

Antall vernepliktige i førstegangstjeneste skal øke fra mellom 7000 og 8000 til nærmere 11 000 årlig.

Verneplikten er selve grunnlaget for Forsvarets forankring i folket. Når 11 000 unge menn og kvinner avtjener førstegangstjenesten må samfunnet sørge for å få mest mulig igjen for investerte midler.

Soldater som etter endt vernepliktstid inngår i en aktiv reserve vil være et betydelig tilskudd til forsvarsevnen, og styrke Forsvarets forankring i befolkningen. ■

Hårek Elvenes (Høyres forsvarspolitiske talsperson) har skrevet denne kronikken, som har stått på trykk i flere av landets aviser.

– I tråd med NROFs innspill

– Dette er i tråd med hva NROF mener: en riktig blanding av reservister og stadig tjenestegjørende vil gi Norge en best mulig operativ effekt innenfor de økonomiske rammene Forsvaret har til rådighet.

PP/ ROY THORVALDSEN

■ – NROF ser positivt på arbeidet med å innføre en aktiv reserve i Forsvaret, slik Elvenes viser til, og bidrar gjerne i arbeidet med å endelig utarbeide og innføre det kommende reservistkonseptet. Det sier NROF-president Jørn Buø.

Pro Patria intervjuet i utgave num-

mer 5, 2020 sjefen for Forsvarets personell- og vernepliktssenter om arbeidet med nytt reservistkonsept, og har for denne utgaven intervjuet sjefen for avdeling «V» i Forsvarsdepartementet om tematikken fra deres ståsted. ■

Se også Buøs kronikk på side 50–51.

Besøk nettbutikken

UTSTYRSKONTROLL.NO

Bruk rabattkode: NROF

M98 OG M75 UNIFORMER

Masse overskuddsvarer på lager
Sjekk vår store nettbutikk
www.normil.no

-15%
for NROFs
medlemmer

RABATTKODE:
NROF1016

**SANDEFJORD
PAINTBALL**

Telefon 33 47 83 34
post@sandefjordpaintball.no

**SPESIALIST PÅ LUFTVÅPEN
VETERANEID**

En frisk og rask gjeng ved oppstarten av tre-mila.
Foto: NROF avd. Kristiansand.

Marsjmerke på Kjevik

NROF avd. Kristiansand samarbeidet i høst med Luftforsvarets skolesenter på Kjevik om å arrangere en prøve til det militære marsjmerket. Lørdag 14. november stilte i overkant av 20 deltakere opp for å prøve seg på den berømte tremila.

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD, ROLF LYSTAD

Utgangspunktet var Kjevik, og mens noen la ut i et voldsomt tempo fra start, var det andre som disponerte energien annerledes. Dette resulterte i en tidlig og svært korona-vennlig strekk i feltet.

Vennlig var også været. Det var på forhånd meldt regnvær, men dette ga seg før damene og herrene fra Luftforsvarets skolesenter, HV og ulike NROF-avdelinger rakk å begynne. Temperaturen var også god, med rundt 12 grader under hele gjennomføringen.

Løypa gikk fra Kjevik og oppover Toppdalsveien/Birkelandsveien mot Birkeland. Ved 7,5 km, ved snupunkt 15 km, og etter 22,5 km var det matstasjon der deltagerne kunne få frukt og saft.

I klassen for menn var Tellef Dønnestad fra NROF Kristiansand den raskeste i løypa, fulgt av Tobias Budal fra Luftforsvarets skolesenter og Christoffer Kvernstad, også han fra Luftforsvarets skolesenter. I kvinneklassen var det Erika M. Hageberg som var raskest, tett fulgt

Fra en av de tre matstasjonene der deltagerne kunne få frukt og saft. Foto: NROF avd. Kristiansand

av Silje Thronsen og Ida S. Kongsted, alle fra Luftforsvarets skolesenter.

– Dette ble et arrangement vi som arrangører er godt fornøyde med, og vi har fått gode tilbakemeldinger fra de som deltok, sier Rolf Lystad i NROF avd. Kristiansand. ■

Nijmegen-oppgdraget fortsetter

NROF har de siste fem årene vært ansvarlig for å støtte norsk militær deltakelse i Nijmegen-marsjen. Dette oppdraget har nå blitt fornyet for fem år, frem til 2025, i en avtale med Forsvaret. NROF er glad for at Forsvaret er tilfreds med måten oppdraget har vært løst på, og at det videreføres.

PP/ STÅLE SANDHOLT, ASSISTERENDE GENERALSEKRETÆR

■■■ Året som gikk ble veldig annerledes for alle entusiastiske marsjdeltakere. Grunnet covid-19 og gjeldende smitteverntiltak lot ikke marsjen seg gjennomføre som normalt. Alle forberedelser var gjort, og de norske deltakerne var registrert og klare for fremsendelse til arrangøren.

Samtidig var det en utfordring å kunne stille det påkrevde støtteapparatet til egne deltakere, da alt tilgjengelig helsepersonell skulle prioriteres til nasjonal beredskap. Det betød at vi risikerte å stå uten nødvendig støttepersonell.

Forsvaret besluttet å ikke utsette norske militære deltakere for unødvendig smitterisiko. Militær deltakelse ble derfor avlyst av Forsvaret og flere andre militære delegasjoner, kort tid før arrangementet – slik vi kjenner det – ble kansellert også fra arrangørens side.

NROF var gjennom fjoråret i jevnlig dialog med de øvrige nasjonene som normalt stiller med

militære deltakere, og på et møte i desember kom den nederlandske arrangøren på banen med oppdatert informasjon.

Marsjen i 2021

Det er foreløpig usikkert hvordan arrangøren skal klare å avvikle årets marsj. På møtet i desember presenterte arrangøren flere mulige løsninger som fortsatt blir utredet. Samtidig er den rådende usikkerheten hos arrangøren en stor utfordring

for alle nasjoner som må gjøre sine forberedelser for å kunne klare å stille militære delegasjoner til sommeren.

En endelig avklaring må komme fra arrangøren snart, før tidsfristene for de ulike landene går ut. Det ventes at nasjonene vil trekke seg én etter én, dersom dette ikke skjer.

NROF foreslo under møtet i desember å forsøke å organisere en «virtuell» Nijmegenmarsj der deltakerne får

godkjent deltakelse, og mulighet for å kjøpe medalje. Hvis dette blir tilfelle, er NROF rede til å organisere en lokal marsj ett eller flere steder i Norge.

NROF vil følge opp dette initiativet med arrangøren i Nederland og eventuelt avklare den praktiske gjennomføringen. Avhengig av respons fra arrangøren vil NROF se på alternativer sammen med andre norske aktører og/eller som et nordisk samarbeid. ■

En sliten, men fornøyd gjeng med deltakermedaljer fra Nijmegen.
Foto: Senior Airman Gustavo Castillo, US Air Force.

del 1

Soldater fra Telemark
Bataljons skarpskyttertropp
på oppdrag under øvelse
Joint Viking 2017. Foto: Jens
Svendsen/Forsvaret.

Skråblikk på ny langtidsplan (LTP)

De to langtidsplanene (LTP) til Solberg-regjeringen er foreløpige milepæler på den mest omfattende forsvarsplanleggingsprosessen så langt i Norge. Aller viktigst er viljen til, og satsingen på, å balansere vedtatt struktur og drift – slik at Forsvaret nå er i ferd med å oppnå tidligere bestemt effekt. Veien videre er mer uklar. Driftskostnader for materiell under anskaffelse, planer for en vesentlig større struktur, og uvisshet om fremtidige konseptvalg, skaper usikkerhet og risiko både for feilinvesteringer og ikke minst for ubalanse mellom investering og drift.

· PP/ TOR EGIL WALTER, FORSVARSANALYTIKER

■ Er en upopulær langtidsplan basert på den beste prosessen så lang?

Langtidsplanen, versjon to, som fikk tilslutning av Stortinget 1. desember, er et foreløpig gjennombrudd i et sammenhengende, meget omfattende og ikke avsluttet arbeid – som startet rett etter at regjeringen Solberg tok over i 2013. Summen av utredninger av tunge instanser i forsvars- og justissektorene, tenketanker, academia og for første gang også en utenlandsk tenketank (RAND), har gitt vektige bidrag i prosessen.

Allikevel mangler det ikke på negative reaksjoner. Kommuner, fagforeninger og ikke minst mange av «Forsvarets tradisjonelle venner» har ytret uenighet, og det mangler heller ikke alternative løsninger. Stortingets beslutning om ompuss etter at den første planen ble lagt frem, var også et spektakulært innslag i prosessen.

Dette var lite konstruktivt og snarere avsporende, spesielt når man ser det endelige resultatet. Den betydelige og omfattende motstanden mot regjeringens plan kan lett gi inntrykk av at Forsvaret er neglisjert, til tross for en betydelig styrking av kampkraft gjennom de økte budsjettene etter 2014. Den manglende politiske suksessen skyldes nok først og fremst at å reparere dagens struktur ikke er like fancy som nye, store prosjekter, men det er absolutt nødvendig allikevel.

En betydelig innsats for at anskaffet struktur skal virke som

Statsminister Erna Solberg redegjør for vanskelige avveininger i arbeidet med den nye Langtidsplanen for forsvarssektoren. Foto: Torbjørn Kjosvold/Forsvaret.

planlagt er vedtatt, men hva med investeringene?

Arbeidet med å få strukturen til å virke etter hensikten, innebærer økt bemanning, mer ammunisjon, flere reservedeler, etablering og vedlikehold av beredskapslagre og tilgjengelighet av driftsmidler til operasjoner. Samarbeid med sivile firmaer både når det gjelder vedlikehold og logistikk, er en viktig forsterkende faktor i dette. Balanse mellom drift og investering er oppnådd og skal videreføres.

I tillegg er det innført en helt ny personellordning av internasjonal type (med spesialistbefal/NCOer og offiserer). Den praktiske effekten av denne reformen vil imidlertid ta tid. Foreløpig har man stort sett bare fylt begge kategoriene med personell utdannet som enhetsbefal. Virkelig effekt av dette vil først

inntreffe etter generasjonsskiftet.

Et spørsmål som alltid må stilles, er evnen til å kunne anvende store bevilgningsøkninger fornuftig på kort tid. I 2028 skal budsjettet ligge på et nivå som er 16,5 milliarder kroner høyere enn i dag. Dette forutsetter tre prosents reell vekst pr. år, rundt to milliarder kroner i gjennomsnittlig årlig økning. En halv milliard pr. år av denne økningen de neste tre årene er innsparing gjennom interneffektivisering i Forsvaret.

Dette er en klar prioritering av forsvar i en tid hvor norsk økonomi er usikker. Et åpent spørsmål er

«Et spørsmål som alltid må stilles, er evnen til å kunne anvende store bevilgningsøkninger fornuftig på kort tid»

hvor mye en norsk regjering, uansett parti, er villig til å satse på Forsvaret. Opposisjonens forsiktighet med å kreve større økonomiske rammer i den nye langtidsplanen gir seriøs grunn til å tro at denne vedtatte rammen ligger på smertegrensen. Denne er sannsynligvis avhengig av at vante goder som velferdsstaten, politi eller samferdsel ikke påvirkes av økning i forsvarsutgiftene.

Effektivisering gir gevinst

Det er derfor interessant at både den nye forsvarssjefen og Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) ser store muligheter for ytterligere interneffektivisering i strukturen, uten at det går ut over operativ evne «ved å gjøre ting på andre og

mer moderne måter».

Det er allikevel stor risiko for at de foreslåtte investeringene, ytterligere påplussset etter stortingsvedtaket, ikke vil dekkes innenfor budsjettrammen. En annen klar usikkerhet er investeringsdelen, som er på hele 30 prosent av budsjettet i deler av perioden. Et så høyt investeringsnivå har tidligere vist seg kun å være bærekraftig for investering for lager. Dette forutsetter et mobiliseringsforsvar med en helt annen driftsprofil enn det vi har i dag.

En vurdering av den opprinnelige planen er at forslaget til langtidsplan mellom linjene var preget av at regjeringen var klar over at militære konsepter, strukturer og materiell for første gang på lang tid er under endring. De ønsket derfor å begrense en tidlig økning i budsjettene noe, for å vinne tid.

Om så er tilfellet, var en brem-

sing av store nyinvesteringer av tradisjonell type materiell/strukturer som kanskje ikke overlever neste tiår, positivt. Etter at planen er ferdigbehandlet, er tidlig investeringsvilje tilbake igjen. Årsakene til dette er sannsynligvis påvirkning fra spesielt Hæren og ikke ikke minst det overoptimistiske fagmilitære rådet (FMR).

– Positive fremtidige endringer av styring og planlegging

Den foreslåtte endringen av Forsvarets budsjettplan som gir Forsvarssjefen ansvaret for alle budsjettkapitler i Forsvaret utenom etterretningstjenesten, er et meget positivt trekk. Dette vil redusere underlagte sjefers evne til å operere på egenhånd på bekostning av andre forsvars-

Kompani B i 2. bataljon (Brigade Nord) gjennomfører skarpskyting med hele kompaniet i Halkavarre skyte- og øvingsfelt. Foto: Frederik Ringnes/ Forsvaret.

grener og likestilte deler av Forsvaret – ganske enkelt fordi Forsvarssjefen på en bedre måte kan omprioritere økonomiske ressurser mellom de underlagte sjefene. Dette vil gjøre det enklere å rasjonalisere internt.

Allerede de forrige regjeringene foreslo både kontinuerlig forsvarsplanlegging og kapabilitetsplanlegging som nye metoder i forsvarsplanleggingen. Førstnevnte innebærer å legge frem endringer i struktur osv. for Stortinget etter hvert som behovene oppstår, og ikke som vanlig, kraftsamle hvert fjerde år.

I dag fokuseres det på strukturutvikling som innebærer utvikling av kapasiteter,

«ting», plattformer, fartøytyper, spesifikke våpen osv. Eksempler kan være videreutvikling av missiltorpedobåter, stridsvogner eller jagerfly.

En bedre metode er å vurdere og beskrive ønsket kapabilitet – det vil si evnen eller effekten, uavhengig av plattformtypen – som kan løse oppgaven. Et eksempel på kapabilitetsutvikling innen landtransport er bilen. Den bidro sterkt til at evnen til landtransport utviklet seg på en ny, mer effektiv og bedre måte. Henry Ford opplevde allikevel at det folk egentlig ønsket seg, var en raskere hest. Med andre ord: utvikling av den gamle kapasiteten, og ikke en ny og bedre, men ukjent.

«Henry Ford opplevde allikevel at det folk egentlig ønsket seg, var en raskere hest»

Forsvarets sterke plattformfiksering selv i dag, fører til at konseptutvikling og evne til å utvikle nye, nødvendige konsepter, også lider. De enkelte forsvarsgrensjefene vil i tillegg kjempe for, og prioritere høyest, de plattformene som oppfattes som viktigst. Dette betyr at andre, viktige kapasiteter for å oppnå felles mål, eksempelvis evne til fellesoperasjoner, lider. Dette er sterkt uheldig, siden et fungerende forsvar krever et system av sømløst samvirkende systemer for å være relevant.

Dersom disse planlagte endrin-

Personell fra Air Mobile Protection Team i NORTAD II i FN-operasjonen MINUSMA i Mali, holder vakt på oppdrag i Gao. Foto: Onar Digernes Aase/Forsvaret.

gene blir gjennomført, vil det for første gang kunne bidra til sporbarhet mellom de sikkerhetspolitiske mål og den vedtatte styrkestrukturen. Det vil også bidra til å kunne skape mer målbare suksesskriterier enn i dag.

Begrepet «balansert forsvarsstruktur» kan også få et reelt innhold. Den politiske diskusjonen om et balansert forsvar så langt, tar ikke hensyn til reell, militær balanse, men refererer heller til en struktur mest mulig lik den bestående.

Dette skyldes at både dagens og gårdagens struktur i stor grad er basert på politiske hestehandler og lobbygruppers innsalg av strukturelementer, ut fra vikarierende motiver. I den grad dagens struktur er balansert, er den snarere innenrikspolitisk.

Et tragisk eksempel er Kystartilleriet, som ble vedlikeholdt og utbygget etter andre verdenskrig, og ikke (helt) nedlagt før i 2007, til tross for at teknologiutviklingen gjorde det irrelevant allerede under andre verdenskrig, og våre allierte forlot konseptet tidlig på 50-tallet.

Grunnen til dette var sannsynligvis politisk, basert på dogmen «Oscarsborg reddet Norge i 1940.» Det er ikke tvil om at dette forpurret Hitlers planer og ga Norge et visst pusterom. Militært vurdert ble utfallet som det ble på grunn av for stor risktaking, kombinert med taktisk feilvurdering på tysk side. Uansett var dette en ubrukkelig rettesnor for videreutvikling av det norske Forsvaret mer enn femti år senere.

Er problemet politiserte offiserer og detaljorienterte politikere?

Arbeidet med langtidsplanene siden 2014 gir et godt innblikk i det kanskje største problemet for forsvarssektoren, at den historisk sett er sterkt politisert. Med dette menes at politisk nivå påvirker detaljer langt ned i strukturen – og at mange ulike typer aktører etter beste evne prøver å få frem sine løsninger, slik at «flest mulig kan suge på karamellen», som antydnet ovenfor.

«Tradisjonelt har de militære lederne på forsvarsgrennivå prioritert sine egne strukturer høyest, og har derfor lite til overs for helheten»

En annen, sterkt politisert sektor er samferdselssektoren, hvor planene skisseres av fagmyndigheten, men bearbeides og vedtas politisk. Disse beslutningene er ofte mer resultat av hestehandler enn rene nasjonaløkonomiske betraktninger. Resultatet er åpenbart, det høye kostnadsnivået står i sterk kontrast til det fortsatt meget viktige, men fortsatt dårlige stamnettet for logistikk i «verdens beste land».

Forsvaret selv forutsettes å kunne vurdere egen status, og ikke minst se fremover. Tradisjonelt har imidlertid de militære lederne på forsvarsgrennivå prioritert sine egne strukturer høyest, og har derfor lite til overs for helheten.

Som antydnet over, er styrkemulti-

plikatorer nok vurdert, men må ofte prioriteres bort for å berge det som oppfattes som de viktigste strukturelementene. Dessuten har lederne akseptert regimet for drift og planlegging som det er. Hadde de ikke gjort det, hadde de heller aldri kommet i posisjon. Dette virker også dempende både på nytenking og ikke minst på å tenke «ut av boksen».

Dessuten har den militære organisasjonens ressurser tradisjonelt fokusert på å drifte den organisasjonen som finnes. Forsvarsstaben var lenge først og fremst en driftsstab, som mest av alt fokuserte på sykliske forberedelser, samt gjennomføring og kontroller i budsjettprosessen.

Forsvarssjefens ressurser for å se fremover var ganske begrenset, i prinsippet skjedde det i Forsvarsdepartementets avdeling for forsvarspolitik, som både er dobbelhattet med rollen som regjeringskontor, og mangler nødvendige ressurser som departementets totale personellramme burde tillate.

Den etaten som har best kompetanse på videreutvikling av Forsvaret, er FFI. Instituttet er ikke en del av Forsvaret, men befinner seg på samme nivå, under Forsvarsdepartementet.

Den overoptimistiske oppfatningen blant Forsvarets personell som siste fagmilitære råd bidro til, var heller ikke et nyttig bidrag i planprosessen, og var også i liten grad en videreføring av prosessens første del – som ble utviklet mellom

Forsvarsdepartementet (FD) og FFI.

Det virker som om Forsvarsjefens underlagte sjefer i stedet overkjørte tidligere prosess, og i stort valgte å se bort fra FFIs tidligere oppfordring til nytenking. Dette gjaldt også behovet for større innslag av mer moderne organisering, og ikke minst styrkemultiplikatorer som eksempelvis ubemannede systemer på alle nivåer i organisasjonen.

Sett i lys av dette, er det langt på vei et positivt trekk at politikerne ikke er villige til å satse så store summer som FMR anbefalte, på forsvarsstrukturer som neppe vil bestå lakmustesten i form av en konfrontasjon med Russland.

Planlegger vi for fremtiden- eller er vi fortsatt låst i allerede utvikjempede konflikter?

Konseptene for krig mot en tilnærmet likeverdig motpart har ikke vært forandret siden tidlig på 1980-tallet på vestlig side. Det styrende scenariet var den gang Sentralfronten i Europa og den krigen som aldri brøt ut på grensen mellom Øst- og Vest-Tyskland.

Den tids tunge, pansrede enheter kunne flyttes raskt nok på det finmaskede nettet av jernbaner og motorveier over hele den vestlige delen av det europeiske kontinentet. I tillegg var vestlige flystyrker overlegne de østlige.

De fleste store hærforband i vest ble avviklet etter den kalde krigen. De som var igjen, ble ikke endret vesentlig, men brukt som styrkebrønn for internasjonale operasjo-

Forsvarssjef Eirik Kristoffersen svarer på spørsmål om den nye Langtidsplanen for forsvarssektoren, som gir ham større innflytelse over hvordan pengene brukes. Foto: Torbjørn Kjosvold/Forsvaret.

ner. Disse fokuserte på små enheter og asymmetrisk strid.

Dagens nye virkelighet fører til at landstridens konsepter må utvikles, og nytt materiell anskaffes. Å gå tilbake til eksempelvis den tyske hærens tidligere størrelse og organisering, vil være umulig i dag.

Arbeidet med nye konsepter på vestlig side skjøt først fart etter russisk overtakelse av Krimhalvøya våren 2014, altså omtrent samtidig som arbeidet med modernisering av den norske forsvarsstrukturen startet.

Som nevnt var utvikling av landmateriell på 1980-tallet basert på et særtilfelle: Tyskland med gode veier og jernbaner. Scenariet gjorde det mulig og ønskelig å anvende tungt materiell som ikke hadde mulighet til lange taktiske eller

operative forflytninger på egen hånd.

Siden dette ikke gjelder lenger, må fremtidens materiell ha større egenmobilitet for å kunne komme dit det er aktuelt å operere.

I tillegg har teknologiforbedringer, og ikke minst spredning av teknologi også til potensielle motstandere, stor betydning. Dette gjelder spesielt lufttrusselen: Droner (UAVer) og missiler, men også cyber og elektronisk krigføring, som så langt er relativt lavt prioritert.

Kanskje burde heller dette hatt en «fast track» på bekostning av den forserte oppgraderingen av «hardware» som ikke nødvendigvis vil gi den ønskede effekten? ■

Tor Egil Walters skråblikk på Langtidsplanen for forsvarssektoren fortsetter i neste utgave.

For deltakere på landsskytterstevnet:

Utsatt innlevering av AG-3

Det er tidligere sendt ut dokumenter som omhandler innlevering av våpen utlånt fra Forsvaret med hjemmel i avtalen mellom Forsvaret og NROF.

■■■ NROF har gjennom arbeidet med ny samarbeidsavtale mellom Forsvaret og NROF jobbet for å komme frem til en løsning som gjør det mulig for NROFs medlemmers å delta med AG-3 på landsskytterstevnet i 2021.

Forsvaret og NROF er nå kommet til enighet om en løsning som gjør dette mulig.

Det innebærer at de som har utlånt AG-3 fra Forsvaret, med hjemmel i avtalen mellom Forsvaret og NROF, som planlegger å delta på landsskytterstevnet i 2021 kan forlenge utlånet av AG-3 til LS 21 er

gjennomført. Våpen skal uansett fremvises Forsvaret for kontroll, og Forsvarets lister må oppdateres. Planlegger du ikke å delta på LS 21 skal våpenet leveres inn snarest i henhold til tidligere føringer.

For P-80 er det ingen endring, og

den skal leveres inn snarest.

Den nye avtalen med Forsvaret omtales et annet sted i bladet. ■

Erik Gustavson, generalsekretær

Fortsatt kongelig beskytterskap

NROF kan med stor glede informere om at det kongelige hoff har meddelt at H.M. Kongen fortsatt vil være beskytter for Norske Reserveoffiserers Forbund.

■■■ Beskytterskapet er forlenget til å gjelde i de fem kommende årene.

– Vi takker så meget og setter stor pris på Kongens engasjement og fortsatte beskytterskap, sier president Jørn Buø.

Han understreker at det kongelige beskytterskapet er til stor inspirasjon for Forbundets videre arbeid med å fremme reservistenes sak. ■

Norske soldater trener jevnlig i Latvia. Her er kaptein Tomas Bakke i dialog med en latvisk troppssjef under øvelse Saber Strike i 2016. Foto: Frederik Ringes/Forsvaret.

Artikkelforfatter Bjørn Stai er forsvarsattaché ved den norske ambassaden i Stockholm. Foto: Odd Inge Skjævesland/Forsvarets Forum.

Totalforsvaret i Latvia:

Reservister spiller sentral rolle

Latvia vedtok i høst et nytt totalforsvarskonsept. Reservister har her en tydelig rolle, og landet har en interessant tilnærming til det å bli reservist.

PP/ CHRISTOFFER KILLI OG BJØRN STAI VED FORSVARSATTACHÉKONTORET I STOCKHOLM

■■■ Latvia har de siste årene påny økt sitt fokus på totalforsvaret (Comprehensive Defence), som andre land i Østersjøregionen. Årsaken er det endrede sikkerhetspolitiske bildet og forholdet til naboene i øst.

Totalforsvarskonseptet i Latvia bygger på at hele samfunnet – alle fra den enkelte borger og private bedrifter, til organisasjoner, kommuner og statlig virksomhet – skal være del av det nasjonale forsvaret i krise og krig. Evnen til å yte allmenn motstand, passiv og aktiv, mot en militær angriper, er viktig når deler av landet er okkupert

eller under angrep.

Dette skal gjøres av både den enkelte borger, og av de nasjonale forsvarsstyrkene i koordinasjon. Landet skal jobbe for å utvikle en kultur for motstandsvilje og en gjensidig evne til å støtte hverandre i kampen, samtidig som det skal kunne beskytte og ivareta vitale samfunnsfunksjoner.

Reserveoffiserer, spesialistbefal og soldater spiller en helt sentral rolle i totalforsvaret, og for forsvarsevnen og forsvarsviljen i Latvia. I et land hvor verneplikten ble lagt hvilende i 2007, er deltidsansatte og reservistene en viktig

og nødvendig brikke i det helhetlige forsvaret.

Av en befolkning på om lag to millioner er det kun 6200 fulltidsansatte i det latviske Forsvaret, og 8000 personer utgjør nasjonalgardien (tilsvarende HV) – som i motsetning til i Norge er basert på frivillighet. På grunn av disse relativt få, og synkende antall fulltidsansatte utgjør de 3500 reservistene en stadig økende andel av landets forsvar.

Den latviske nasjonalforsamlingen vedtok den 24. september i fjor landets nye totalforsvarskonsept – «Comprehensive Defence Con-

cept». De latviske forsvarsstyrkene består av det regulære militære forsvaret, nasjonalgarden (Zemes-sardze), og reservistene (Reserve of the National Armed Forces).

Måltallet for antall fulltidsansatte i Latvia settes til 8000 innen 2024, for å fylle opp styrkestrukturen for avdelinger med høy beredskap og sørge for bemanning av nytt avansert materiell. Nasjonalgarden skal nå et måltall på 10 000 innen 2024, og 12 000 innen 2027. Det skal ytterligere legges til rette for reservestyrker på inntil 6000 personell.

For både nasjonalgarden og reservistene vil man forsøke å få til et godt samspill mellom det sivile yrkeslivet og den militære tjenesten. Treningskonsepter for disse styrkene skal derfor være modulær, og inneholde både distanse-læring, trening, kurs og øvelser.

Staten skal likeså arbeide for å sikre at denne type tjeneste får den anerkjennelse den fortjener i samfunnet, og at den enkelte reservist blir kompensert på en fornøftig måte.

To kategorier

Det fins to kategorier – eller to veier til å bli – reservist i Latvia: Reservesoldater (Reserve Soldiers) og reserver (Reserves). Dette to-lags reservesystemet består av den aktive reserven og den permanente reserven, der sistnevnte personell kun kan kalles inn ved mobilisering.

Reservesoldater er tidligere militært trente soldater, befal og offiserer fra Forsvaret eller nasjonalgarden, eller ungdom som har vært en del av «Youth Guard» (for latviske barn og ungdom mellom 10 og 21 år). Disse er ellers i hovedsak personell som har avsluttet sin militære karriere for et sivil liv,

men som fortsatt ønsker å være del av, og disponibel til, det militære gjennom reservistsystemet.

Reservesoldatene får en videreutdanning etter at de først har blitt introdusert som reservesoldater av sine respektive militære avdelinger. Utdanningen omfatter først fire ukers grunnkurs, deretter seks ukers trening ved avdeling.

Etter dette blir de plassert inn i sine funksjoner basert på erfaringer og kunnskapsområder, samt geografisk tilknytning. Reservesoldatene kan bli innkalt til militær trening og øvelser, og ved mobilisering.

Rekrutter uten militær bakgrunn

Reserver er alle menn og frivillige kvinner med god helse mellom 18 og 55 år, vanligvis uten tidligere militær trening eller utdanning, som ønsker å bli del av reservistsystemet. Disse må søke om å bli reservister, hvorpå de må fullføre en fire uker lang grunnleggende soldattrening, før de blir godkjent og tatt opp i reservistsystemet.

Disse kan ikke bli kalt inn til militær trening under normale omstendigheter, men kan bli kalt inn ved mobilisering i en krisesituasjon i henhold til regjeringens beslutninger. Reservene utgjør en støtte til primært HV (National Guard), men også til Forsvaret ved behov og kapasitet.

Hver enkelt person blir plassert i organisasjonen basert på den enkeltes spesialområde (forsvarsgren), ekspertise, forsvarets behov, og bosted. Antall personer som faller under kategorien som kan bli reservister i Latvia er ca. 300 000, hvorav rundt 27 000 er tidligere vernepliktige.

Reservistene utgjør ikke egne militære avdelinger, men integreres i Forsvarets og nasjonalgardens

«Reserveoffiserer, spesialistbefal og soldater spiller en helt sentral rolle i totalforsvaret, og for forsvarsevnen og forsvarsviljen i Latvia»

avdelinger. Hovedhensikten er å øke bemanningen og kampstyrken til forsvarsstyrkene i en krise- eller krigssituasjon.

Reservister kan sitte på en kompetanse fra jobb og utdanning i det sivile, som kan være nyttig og kompletterende for Forsvaret.

Denne kompetansen skal utnyttes så godt det lar seg gjøre for å utnytte reservistene til det fulle – i henhold til Forsvarets behov.

Selv om det er viktig å skille tydelig mellom militært og sivilt ansatte, har myndighetene en målsetting om at sivilt personell som jobber i forsvarssektoren og personell i samfunnskritiske funksjoner, også skal gis et minimum av militære ferdigheter. Sistnevnte skal fortsette å løse sine samfunnsoppgaver, og ikke inngå i de regulære militære styrkene.

Kompensasjon til reservistene

Alle reservister som blir kalt inn til trening, blir kompensert økonomisk tilsvarende 150 % av en fulltidsansatts grunnlønn, etter den enkeltes militære grad. Det gis lønn etter antall dager vedkommende er inne til tjeneste. I tillegg blir reservistene tildelt uniform og utstyr, og får husly, mat og reise-godtgjørelse tilsvarende vanlig fulltidsansatte i Forsvaret.

Arbeidsgiverne til reservister har plikt til å gi reservistene tjenestefri for å gjennomføre trening og utdanning, og arbeidsgiver må garantere at reservistene får komme tilbake til sin opprinnelige

Fra den latviske nasjonalgardens treningsleir i 2017.
Foto: Maris Buholcs/latviske forsvarsdepartementet.

Nasjonalgarden i aksjon under en NATO-øvelse i 2018. Foto: Gatis Dieziņš/latviske forsvarsdepartementet.

stilling når aktiviteten er fullført. Det latviske forsvaret opplever at arbeidsgivere i hovedsak er positive til denne ordningen.

Reservistenes tjeneste er regulert i et eget kapittel i loven om militær tjeneste (Military Service Law), og i en egen forskrift til loven.

Reservisttrening

Den maksimale lengden på trening for offiserer i reserven er 60 dager pr. år. For spesialistbefal (NCOer) og soldater er den maksimale lengden 30 dager. I tillegg må det gå minimum fire år mellom hver gang en reservist kalles inn til trening, noe som ikke alltid er like praktisk.

Videre må innkallelse til trening og øvelser skje minst seks måneder før aktiviteten skal skje, eller én måned dersom det foreligger en avtale om dette mellom reservisten og dennes arbeidsgiver.

Det er et stort antall personer som er i reservistalder i Latvia, men veldig få som søker om å bli en del av den aktive reserven. Latvia har derfor et stort potensiale for å bygge opp reservistordningen, dersom forsvarsviljen og forsvarsevnen blir kommunisert til befolkningen – noe regjeringen i landet nå er i full

gang med, som del av oppbyggingen av totalforsvarskonseptet.

Reservistene og forsvarsviljen

Latvias demografi er totalt endret etter løsrivelsen fra Sovjetunionen. I 1990 hadde Latvia en befolkning på rundt 2,6 millioner, i dag er den på omtrent 1,9 millioner – og selv om utflyttingen ser ut til å ha stoppet opp, er store deler av Latvia befolket av eldre mennesker.

Mange er bekymret for splittelsen mellom den russiske og latviske befolkningen i samfunnet. Mens latviere forholder seg til latviske nyheter, er en stor del av den russiske befolkningen avhengig av russiskspråklige medier, og forholder seg til det russiske verdensbildet.

Latviere generelt har liten tillit til myndighetene, og konspirasjonsteorier og falske nyheter florerer. Likevel er det bred politisk enighet om forsvarskonseptet – og latvisk sikkerhetspolitikk generelt.

Rundt tre firedeler av representantene i nasjonalforsamlingen støtter regjeringens linje i forsvars- og sikkerhetspolitikken, og den eneste reelle motstanden finnes i det største opposisjonspartiet Harmony, som er russiskspråklig

og ønsker medlemskap i NATO, men avspenning mot Russland.

Villigheten til å prioritere forsvarsformål i den årlige budsjettkampen er stor, og landet har brukt to prosent av sitt BNP på forsvarssektoren siden 2018. Latvia legger stor lit til NATO for sin sikkerhet. Landets satsing er omfattende og legger tydelig vekt på utvikling av totalforsvarskonseptet i sin fulle bredde.

Enkeltpersoners ansvarsoppgaver og utdanning som «gode beskyttere» av landet og deltagere i totalforsvaret blir fremhevet i Latvia. Likeså blir øvrige sektors ansvar for å ta sin del av byrden og æren i totalforsvaret, viktig. Blant latviske profesjonelle soldater er litt over 15 prosent kvinner. Det er en av de høyeste andelene i NATO, og målet er å øke andelen til 25 prosent totalt, blant annet ved å rekruttere flere kvinner som reservister.

Det er tydelig at Latvia, som et lite land med begrensede naturressurser, industri og befolkning, ser nødvendigheten av å engasjere hele samfunnet i totalforsvaret, og å bygge robuste relasjoner med andre likesinnede land for å sikre forsvaret av landet. Her har nasjonalgarden og reservistene en stadig økende rolle. ■

Møtte hærsjefen på Teams

I begynnelsen av desember hadde NROFs sekretariat et møte med ny Sjef Hæren. Møtet var opprinnelig planlagt tidligere på fjoråret som et besøk til Bardufoss, men dette måtte kanselleres. Generalmajor Lars Lervik startet derfor møtet med at NROF var velkommen til Bardufoss så snart situasjonen tillater det.

PP/ ERIK GUSTAVSON

■■■ NROF benyttet anledningen til å orientere om Forbundet og dets aktiviteter lokalt og sentralt, samt NROFs arbeid for å øke forståelsen for at reservister er en del av bemanningsløsningen for Forsvaret.

Videre fokuserte vi på at en riktig balanse mellom fast ansatte og reservister i strukturen vil øke det økonomiske handlingsrommet og bidra til tilstrekkelig bemanning av Forsvarets avdelinger.

Slik NROF oppfattet det var dette i stort i tråd med Sjef Hærens oppfatning.

Lervik orienterte deretter om sine prioriteter i arbeidet med utvikling av Hæren. En viktig del av dette arbeidet er «Klar Til Strid (KTS)», hvor han vektlegger tilstedeværelse, reaksjonsevne og utholdenhet som viktige elementer. Her hadde vi en god diskusjon om hvordan reservister kan bidra, og hærsjefen vektla at en troverdig reserve må være organisert, utrustet og bemannet.

Dette arbeidet er i gang gjennom et samarbeid mellom Hæren og Forsvarets personell- og vernepliktssenter/FPVS, blant annet gjennom FPVS' fokus på «Human Resources i krise og krig». En viktig del av dette arbeidet er at alle som inngår i styrkestrukturen får disponeringskort, noe som for hærens del er i ferd med å komme på plass.

Avslutningsvis diskuterte vi videre samarbeid mellom NROF og Hæren, hvor NROF blant annet ble invitert til å informere personell i Hæren om Forbundets tilbud

Sjef Hæren, Generalmajor Lars Lervik, og sersjantmajor i Hæren, Rune Wenneberg.
Foto: Frederik Ringnes/Forsvaret.

når situasjonen tillater det. Dette er en viktig del av rekrutteringsarbeidet.

Gjennom aktivitetstilbudet vårt kan vi skape arenaer der reservister og stadig tjenestegjørende kan møtes. Likeledes diskuterte vi hva NROF kunne gjøre for å støtte Hæren, spesielt innenfor områder som kan bidra til å forankre forsvarsviljen – og gjennom aktiviteter som bidrar til å synliggjøre reservister som en mulig verdifull ressurs i styrkestrukturen.

Dialogen på dette området vil fortsette og forhåpentlig materialisere seg i løpet av året. ■

Den moderne Hæren har alltid vært en norsk styrke. Tegning: Peter Nicolai Arbo.

I 1612 ble flere hundre skotske leiesoldater knust av en bondehær i Gudbrandsdalen. Maleri av Georg Nielsen Strømdal, 1897.

Hæren, vår eldste forsvarsgren

I Norge er det Hæren som er eldste forsvarsgren og «senior service». I mange andre land, også i NATO, er det marinen som har denne rollen. Men hvorfor er det slik?

PP/ JØRGEN BERGGRAV

■■■ I 1397 ble Danmark, Norge og Sverige samlet under den unge Kong Erik av Pommern etter kløktig politisk forarbeid av hans formynder og grandtante, Margrete. Hun var blitt norsk dronning gjennom sitt ekteskap med Håkon VI Magnusson.

Kalmarunionen var en personalunion med felles statsoverhode, men med egne riksråd og institusjoner i hvert land. Danmark var den ledende parten, og unionstiden var preget av konflikt mellom Sverige på den ene siden og Danmark og Norge på den andre.

I 1523 ble unionen formelt oppløst da svenskene hadde valgt

Gustav Vasa til ny konge, etter at han hadde ledet et opprør som jaget danske tropper ut av Stockholm.

Sjømakt

Tilgangen til havet og handel med utlandet var en viktig faktor til de mange krigene i middelalderen. Skip kan forflyttes langt raskere enn hæravdelinger, og i motsetning til hærstyrker uten et dedikert logistikkapparat og som derfor måtte «leve av landet» hvis de opererte langt hjemmefra, kunne flåtestyrker raskt være klare til kamp der det var behov for det.

Fartøyene som ble brukt i kamp, var foruten de skipene som kongen selv

eide, som oftest rekvirerte sivile skip, som fikk soldater og utstyr ombord. Oppfinnelsen av kanonporten og kanoner på flere dekk økte imidlertid ildkraften voldsomt.

Man var nå nødt til å bygge skip, som var konstruert som krigsskip fra begynnelsen av – og ikke rekvirere vanlige skip i påkommne tilfeller. Dette førte også til at organisasjonen måtte profesjonaliseres og gjøres mer permanent.

I 1510 ble så den dansk-norske fellesflåte en permanent styrke med egen sjef.

Når det ikke var krig, kunne de vervede i landstyrkene sendes hjem, for å spare penger.

Marinen var det fortsatt behov for, blant annet for å sikre forsyningslinjene, kontrollere egne kyster og bekjempe sjørøvere.

Flåten var også sentral i kommunikasjonen mellom de danske og norske delene av riket. Etableringen av hovedbasen på Holmen i København gjorde at det ble tett kontakt mellom riksrådet, administrasjonen og rikets økonomiske forvaltning.

Den dansk-norske fellesflåten ble en av de sterkeste i Nord-Europa, og størstedelen av både offiserer og mannskap var norske.

Flåten ble sett på som kongens eiendom, som skulle hevde kongens

makt i danske sund og belter, norske farvann og Østersjøen. Forenklet kan man si at de to viktigste institusjonene som Danmark og Norge hadde til felles, var kongen og flåten.

Fortsatt snakker vi om Den kongelige (norske) marine, og fartøyene omtales i Sverige og Storbritannia som «hans (eller hennes) majestets skip».

Flåten ble et strategisk virkemiddel for å oppnå politiske resultater, og kunne sendes dit det var behov for det.

Lydrike under Danmark
Da Christian III ble valgt

til konge i Danmark i 1536 og i Norge året etter, skrev han i sin håndfesting – den avtalen som måtte inngås med adelen når det ble valgt konge – at Norge heretter skulle være en dansk provins. Riksrådet ble oppløst, men rettssystem og noen statlige institusjoner ble beholdt.

Grunnen til at Norge fikk beholde noe av sin status var at Norge var et arvekongedømme – i motsetning til Danmark, som var et valgkongedømme. Det var i kongeslektens interesse å bevare arveretten.

Christian var en ivrig lutheraner, og med

reformasjonen i Norge ble den katolske erkebiskopen fordrevet. Han var en viktig maktperson og derfor opptatt av at Norge skulle være et eget rike (med egen kirke).

Som et lydrike under Danmark ble Norge trukket inn i krigene med Sverige om dominans på Nordkalotten, og

«Forenklet kan man si at de to viktigste institusjonene som Danmark og Norge hadde til felles, var kongen og flåten»

i særlig grad i Østersjøen.

Under den nordiske syvårskrigen (1563–70), ønsket svenskene kontroll med pomorhandelen og gode isfrie havner. Svenskene inntok Jemtland, Herjedalen og Trondheims len. På Østlandet ble Sarpsborg, Konghelle, Skien og Hamar brent av svenskene.

I Oslo satte innbyggerne selv fyr på byen for å stoppe svenskene.

Akershus festning ble beleiret, men ikke inntatt.

Selv om de erobrede områdene ble tilbakeført, viste syvårskrigen og Kalmarkrigen (1611–13) at det norske landområdet

Norske infanterister i 2. bataljon, Brigade Nord, på øvelse Saber Strike i 2018. Foto: Spc. Dustin D. Biven, US Army.

var utsatt og trengte et mer organisert landforsvar enn løst organiserte bondehærer.

Landvernet og linjen

Det var altså behov for en permanent norsk hærstyrke med forsvar av definert territorium som hovedoppgave, og i 1628 godkjente Christian IV etableringen. Styrken bestod av 7–8000 mann som lokalsamfunnene hadde plikt til å mobilisere og utruste.

I motsetning til Fellesflåten ble den norske hæren en ren norsk institusjon.

Selv om både Danmark og Norge er landfaste, var landene i strategisk forstand å betrakte som øyer fordi området rundt Gøteborg var svensk. Dette innebar at landstyrker ikke kunne forflyttes mellom de to rikshalvdelenes uten å krysse svensk territorium. Mindre styrker kunne forflyttes med sjøtransport, men ikke større hæravdelinger. Hærens fokus ble derfor norsk territorium, og Hæren fikk et mer norsk preg.

Etter at den svenske dronningen Ulrika Eleonora døde i 1741, førte svensk arvestrid til at krigsfaren økte. I Norge ble det iverksatt beredskapstiltak under ledelse av general Hans Jacob Arnold.

En viktig reform var å

innføre et landvern, det vil si at de som ikke var rulleført, skulle danne en reservestyrke for linjehæren. Dette førte til at styrken vokste med om lag femti prosent.

Et annet av general Arnolds initiativer var at det skulle opprettes en norsk krigsskole. Utdanning av hæroffiserer i Norge ga økt tilknytning til landet. Sjøoffiserene ble på sin side fortsatt utdannet ved Søkadetakademiet i København.

Mens landvernet var fokusert på det norske territoriet, kunne avdelinger fra linjehæren bli sendt utenlands. I 1658 gav kong Fredrik V ordre om at «4 Escadrons dragoner, de begge gevorbne Infanterie regimenter og 4 Batalions National-Infanterie» skulle forsterke beredskapen i hertugdømmet Schlesvig-Holstein, som var dansk-kongens sydligste besittelse. Flere enn 3000 norske soldater døde av sykdom der.

Organiseringen av den norske hæren hadde tette forbindelser til det sivile samfunnet. Dette førte til gjensidig påvirkning. Soldatene som ble utskrevet var bønder, husmenn og drenger som ble hentet fra legdene, eller bygdene.

Underoffiserene ble valgt ut blant soldater med lang erfaring. Etter hvert som krigføringen

utviklet seg ble det behov for økt profesjonalisering, og det ble etablert underoffisersskoler for artilleri, jegerkorps, kavaleri og infanteri. Utdannede menn fra underoffisersskolene ble siden en viktig ressurs for det sivile samfunnet.

Union med Sverige

I 1810 ble den franske marskalken Jean-Baptiste Bernadotte valgt til tronfølger i Sverige. Svenskene hadde som mål å ta tilbake Finland, som de måtte avstå til russerne i 1809. En franskmann på tronen burde være et viktig skritt for å få til en allianse med Napoleon for å få revansj mot Russland.

Men Carl Johan, som var navnet han antok, var realist og klar i sitt utenrikspolitiske syn. Han mente at revansjeplanene mot Russland måtte legges til side og at forholdet til Russland måtte bedres. Da kunne man også få russisk støtte til å få Norge som erstatning for det tapte Finland.

Og slik ble det. Ved Kielfreden i 1814 måtte dansk kongen frasi seg Norge, men fikk beholde Færøyene, Island og Grønland. Nordmennene godtok imidlertid ikke Kiel-traktaten, og mente at når kongen hadde frasagt seg sitt overherredømme, var suvereni-

teten gått over til det norske folket.

Noen svensk tilstedeværelse i Norge var ikke etablert, og maktvakuumet som oppstod, ble som kjent godt utnyttet til å skape en norsk grunnlov. Norge kunne dermed tre inn i unionen med Sverige som en egen nasjon, med en egen norsk hær som allerede var en viktig samfunnsaktør.

Samfunnsaktør

Hæren har altså vært en viktig samfunnsaktør og betydelig bidragsyter på veien mot selvstendighet. Ikke minst var offiserer og underoffiserer som fikk utdanning gjennom krigsskolen og underoffisersskolene, viktige kompetansebidrag til det sivile samfunnet.

Utgangspunktetene for den unge statens landmakt og sjømakt var ganske forskjellige. Den norske hæren var fokusert på defensivt forsvar av eget territorium, mens marinen var et gripbart verktøy og offensivt redskap for utenrikspolitikken, som ikke var bundet opp i territoriet.

Dette har nok preget tenkemåten i de to forsvarsgrenene, særlig frem til Norges inntreden i NATOs operasjoner, og deployeringer bort fra eget territorium ble en del av «hverdagen». ■

Årsmøtet i NROF avd. Oslo

gjennomføres
18. mars 2021
kl. 18:00.

På grunn av pandemien, vil møtet gjøres på «Teams», men vi vil åpne for fysisk deltakelse, dersom smittevernreglene tillater det. Informasjon om dette vil bli lagt ut på avdelingens hjemmeside.

Med vennlig hilsen Styret i
NROF avd. Oslo

NROF avd. Bergen – tur til Rjukan i september

Torsdag 2.–søndag 5. september 2021

Jubileumstur t/r Bergen–Rjukan
med egen buss.

Overnattinger på Rjukan fjellstue.

En militærhistorisk og kulturell reise i tungtvannssabotørenes fotspor

NROF avd. Bergens medlemmer blir prioritert først. Noen ledige plasser for andre kan påregnes

Spørsmål kan rettes til post@nrofbergen.no

Innsamlingsaksjon for «Sannferdig historieformidling om Hjemmefronten»

I boken «Hva visste hjemmefronten», påstår Marte Michelet at Hjemmefronten sviktet jødene, og at å redde jøder «hadde svært lav prioritet» – og det fordi de var jøder. Dette er rystende anklager. Flere av hovedpåstandene i boken er nå funnet beviselig feil.

Etterkommere av åtte motstandsmenn omtalt i boken har etablert gruppen «Sannferdig historieformidling om Hjemmefronten».

Vi arbeider med å legge press på forlaget for å få boken trukket og rette alle feil og udokumenterbare tolkninger. Dessverre har det vist seg at dette ikke nytter uten at det foreligger en troverdig trussel om rettslige skritt.

Ønsker du å støtte vårt arbeid for å sikre sannferdig historieformidling om Hjemmefronten og andre verdenskrig, håper vi at du vil gi et beløp til **kontonummer 8101 57 12732** for å dekke utgifter til advokat. Eventuelt overskudd vil gå til veldedige formål. Kontoen står i navnet til Dag Henrik Berggrav som disponerer kontoen på vegne av gruppen.

Norges høyest
dekorerte borger,
motstandsmannen
Gunnar Sønsteby.

Spennende Milmakt-webinarer

Det årlige Milmakt-kurset har alltid vært populært hos NROFs medlemmer. 2020-versjonen var intet unntak, men av åpenbare årsaker ble gjennomføringen digital denne gangen.

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD

■■■ Webinaret ble fordelt på to kvelder, den 26. november og 7. desember. Begge ble fulgt av i overkant av 50 påloggede brukere, men antall tilhørere var enda høyere. Flere benyttet nemlig anledningen til å samle seg i mindre og korona-vennlige grupper for å kunne diskutere innbyrdes underveis i webinarene.

Temaet for webinaret i november var «Hvordan kan reservister bidra til å løse personellutfordringene, og samtidig bidra til økt operativ evne fremover?».

En riktig balanse mellom reservister og fast ansatte vil etter NROFs syn gi et kosteffektivt Forsvar, og det ble en god debatt med interessante synspunkt fra ulike perspektiver.

NROF inviterte tre innledere for å presentere sine respektive syn og meninger om tematikken, før moderator, president i NROF Jørn Buø, ledet en påfølgende diskusjon mellom de tre.

Vår jobb å sørge for rett person på rett plass

Brigader Gunn Elisabeth Håbjørg, Sjef Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FVPS), var først ut, og forklarte hvordan Forsvaret tenker og arbeider rundt personellsituasjonen og forvaltningen av de menneskelige ressursene.

– Forsvaret jobber med et helhetlig konsept for reservister, noe som blant annet vil inneholde behov fra styrkesjefene, økonomi, kontrakter, planverk og fritaksordninger, sa brigaderen. Videre berørte hun viktigheten av en tett og god dialog mellom arbeidsgiver, reservist og Forsvaret, i sin innledning.

– Vi er i et år hvor begrepet samfunnskritiske arbeidsplasser ble en utfordring. Her må FVPS være litt vaktbikkje, og passe på at Forsvaret ikke skriver kontrakt med noen vi ikke kan benytte ved krise eller

krig, sa Håbjørg – med klar referanse til Forsvarets korona-bidrag, hvor personer som var i en samfunns-kritisk rolle ble innkalt for å bistå gjennom sin stilling i HV.

Kan lære av andre

Oberst Terje Bruøygard har blant annet vært sjef for Telemark Bataljon og blitt hedret med Krigsmedaljen for sin innsats i Irak. Sommeren 2020 kom han hjem fra USA etter å ha undervist ved Marine Corps University. Der gjorde han seg gode erfaringer, og mener at Norge kan lære noe av våre allierte på den andre siden av Atlanteren.

– Noen mener at vi ikke kan ta med oss amerikanske forhold hjem, men noe må vi kunne lære. US Marines har en aktiv reserve på 40 000 mann, som trener en helg i måneden samt to uker i året. De har avdelinger hvor en kan gjøre karriere i reserven, sa Bruøygard.

Han argumenterte videre med at Norge sitter på en potensiell gullgrube som kan benyttes gjennom en god reservistordning for dimitterte soldater, befal og offiserer som har sluttet i Forsvaret.

Økt ståtid som reservist

Major Jon Wicklund, pilot og tidligere sentraltillitsvalgt for Krigsskoleutdannede offiserers landsforening (KOL) i Forsvaret, tok opp den korte ståtiden blant Forsvarets ansatte.

– Kort ståtid fører til at erfaring og kompetanse forlater Forsvaret, noe som fører til for dårlig kunnskap på lavere nivå. Blant årsakene finner vi ønsker om sivil utdanning, pendling og manglende karrieremuligheter i Forsvaret.

Wicklund mente at med en god reservistordning,

med de nødvendige incentiver for å fortsette, vil flere velge å kombinere eksempelvis sivil utdannelse med en tjeneste som reservist. På denne måten går ikke kompetansen tapt for Forsvaret.

– Reservister kan løse oppgaver i både produksjons- og styrkestrukturen. Mange av oppgavene i

produksjonsstrukturen krever en lang utdanning, men her må reservister kunne bidra. De kan faktisk brukes til

mer enn objektsikring, sa Wicklund, før en interessant debatt fant sted mellom innledere og moderator. Generalmajor Tonje Skinnarland var blant dem som fulgte webinar. Sjefen for Luftforsvaret ga tommel opp for det hun kaller et godt seminar med gode innledninger og en interessant debatt til ettertanke og inspirasjon.

Er vi forberedt på dagens og fremtidens trusler?

Temaet for webinar den 7. desember bød på mange solide refleksjoner og informasjon om Norge faktisk er forberedt på dagens og fremtidens trusler. Oberstløytnant Harald Høiback var moderator under webinar. Høiback er nestkommanderende ved Forsvarets museer, og aktiv i forsvarsdebatten.

Generalmajor Inge Kampenes, sjef Cyberforsvaret, var første innleder.

Han fokuserte naturlig nok på trusler mot Forsvaret i cyberdomenet, og slo tidlig fast at Norge ikke har fullt og helt tatt inn over seg truslene som kan komme gjennom cyber.

– Våre kommando- og kontrollfunksjoner er noe av

Øverst f.v: Jon Wicklund, Terje Bruøygard og Gunn Elisabeth Håbjørg. Nederst f.v: Mikael Tofvesson, Inge Kampenes og Tormod Heier. Disse seks sørget for et vellykket digitalt Milsmaktseminar gjennom deling av kunnskap og meninger.

det første en fiende vil forsøke å påvirke, og vi må kunne håndtere dette, sa Kampenes. Han viste til en øvelse hvor øvelsesledelsen måtte «kaste tryllestøv» for at øvelsen skulle kunne fortsette på grunn av blant annet angrep gjennom den digitale sfæren, som et bilde på hvor vi står per i dag.

Neste innleder var Mikael Tofvesson, Enhetsleder ved Enheten för skydd mot informationspåverkan, hos Myndigheten för

samhällsskydd och beredskap, som tilsvaret det norske Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

– Vi hadde en ide i Sverige, om en «Evig fred». Den brast i 2014 med Russlands invadering av Krim, sa Tofvesson.

Dette utløste en ny opprustning i Sverige, og Sverige skal nå gjenopprette sitt gamle psykologiske forsvar. Dette vil til en viss grad bygge på enheten Tofvesson nå leder, og være operasjonelt fra 2022, som for øvrig også er et valgår i Sverige. Dette kan medføre et ønske om å påvirke den svenske befolkningen.

Tofvesson var tydelig på at det pågikk påvirkningsoperasjoner i Sverige.

– De går eksempelvis på vårt samarbeid med NATO og vår håndtering av covid-19, sa han, og fulgte opp med at flere land bruker informasjonspåvirkning ikke bare som en del av sin hybride krigføring, men også i konkurransen med andre nasjoner.

– Ikke forberedt

Sist ut var oberstløytnant og professor Tormod Heier.

Han innledet med å konkludere at vi ikke er forberedt.

– Vi er for opptatte av å trene i våre nåværende linjer, og for dårlige på å trene når systemer og teknologien faller bort under kriser, sa Heier.

Han argumenterte videre med at våre Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)-ressurser vil være et «high value target» for en potensiell fiende, og noe av det aller første som vil bli slått ut.

– Vi er ikke gode nok til å operere i sorte hull som oppstår når dette forsvinner. Jeg tror det blir et kaos med ressurser som ikke finner hverandre, sa Heier, med en klar referanse til etterspillet fra terrorangrepet 22. juli 2011.

Webinaret varte i litt over 90 spennende minutter, med svært mange interessante betraktninger og gode spørsmål både fra moderator Høiback og fra de som fulgte med gjennom Zoom.

Gode tilbakemeldinger

Blant de som fulgte webinaret den 7. desember, finner vi tidligere nestkommanderende i Cyberforsvaret, Kurt Pedersen.

– Foredragsholderne presenterte tidsriktige utfordringer og sårbarheter på et ærlig, utilslørt og konstruktivt vis. Den åpne og ansvarlige måten dette ble gjort på økte definitivt verdien på militærmaktseminaret, sier Pedersen om webinaret.

Han følger opp med å si at det blir meget interessant å følge med på hvordan forsvarssektoren omfavner og evner å utnytte den politiske ambisjonen om strategiske partnerskap med industrien, for tilgang på moderne teknologi og tilhørende kompetanse. Vil vi se integrerte samarbeidende team i CIS/Cyberdomenet som på symbiotisk vis kontinuerlig drifter og videreutvikler seg på en måte som gir operativ effekt?

NROF-medlemmene Magnus Lønneberg, Inge Aarseth og Pål Wæraas fulgte webinarene, og mener å sitte igjen med et godt utbytte.

Lønneberg mener militærmaktseminaret var en viktig påminnelse om ikke å ta demokratiet for gitt, og at demokrati er noe vi gjør. Det var også en illustrasjon

«Vi er for opptatte av å trene i våre nåværende linjer, og for dårlige på å trene når systemer og teknologien faller bort under kriser»

på hvor grunnleggende viktig dialog er for å løse komplekse sikkerhetsutfordringer, samt opprettholde god beredskap, mener han.

– Selv om Militærmaktseminaret i 2020 måtte tilpasses koronasituasjonen, klarte NROF å gjennomføre dette med gode foredragsholdere og to interessante temaer - og en form som åpnet for at tilhørerne kunne stille spørsmål og få svar. Jeg vil spesielt trekke frem oberst Terje Bruøygards synspunkter knyttet til reservistens rolle fremover, og hvor NROF bør engasjere seg, som særdeles interessante, sier Aarseth.

– Webinaret, som fokuserte på dagens og fremtidens trusler, ga meg en oppdatering på utfordringene vi står overfor, kunnskap som gjør meg bedre til å vurdere hendelser både i Norge og internasjonalt. Webinaret om styrkestrukturen ga grobunn for tanker om hvordan jeg eventuelt kan bidra aktivt til tross for at jeg må innse at min operative militære kompetanse begynner å gå ut på dato, sa Wæraas etter webinarene.

Vellykket

Felles for begge webinarene var gode spørsmål fra et engasjert publikum.

– Det var gledelig å se at i tillegg til NROFs medlemmer så ble webinarene fulgt av representanter for både den danske og finske reservistorganisasjonen, Forsvarsdepartementet og flere fra Forsvaret, sier generalsekretær Erik Gustavson.

– Temaenes relevans ble vist gjennom de gode spørsmål og tilbakemeldinger som kom fra publikum, og NROF håper at alle fikk et godt utbytte av webinarene, sier Gustavson. ■

Mikael Tofvesson ga oss et godt og informativt innblikk i situasjonen i Sverige og hvordan Sverige tenker om informasjonspåvirkning. Foto: Ole Kristian Haagenrud.

Major Jon Wicklund deltok fra Canada, og argumenterte godt for sine synspunkter. Foto: Ole Kristian Haagenrud.

Ny teknologi: HV fikk før jul overlevert nanodroner av typen Black Hornet 3 til testing av nye operative konsepter. Foto: FMA.

Forsvarsmateriell presenterer seg

– En relevant leveranseetat for operativ evne

Ny Langtidsplan for forsvarssektoren (LTP) i kombinasjon med endringer i styringslogikken for etats- og investeringsstyring skal gi økt operativ effekt. Den sikkerhetspolitiske situasjonen med tydeligere sektorovergripende trusler, sammen med teknologisk utvikling, økt innovasjonstakt og spredning av ny teknologi er sentrale drivere for Forsvarets behov, og følgelig viktige premisser for anskaffelser av materiellsystemer. En sentral målsetting for Forsvarsmateriell er å bidra til realisering av en relevant forsvarsstruktur gjennom tidsriktige og relevante leveranser med redusert ressursinnsats.

PP/ BJØRGE AASE, KONTREADMIRAL OG INVESTERINGS DIREKTØR, FORSVARSMATERIELL

■■■ Forsvarsmateriell ble etablert som selvstendig etat i forsvarssektoren 1. januar 2016. Sentrale begrunnelser for opprettelse av etaten var et mer strategisk fokus på

materiellinvesteringer og -forvaltning, øke profesjonaliseringen av fagområdet, og effektivisering.

Vår misjon og visjon kan skrives i en setning: Vi skal utruste Forsva-

ret med tidsriktig og relevant materiell. Vi utfører våre oppgaver i tråd med følgende verdier: Integritet – Respekt – Ansvar. Spesielt fremheves vår faglige integritet

som en profesjonell materielletat som håndterer grensesnittet mellom forvaltning og industri på en etisk ryddig måte.

Etaten har både en leveranserolle og en rådgivningsrolle. Leveranse- rollen er knyttet til våre hovedpro- sesser; fremskaffe, forvalte og utfase materiell. Samtidig besitter etaten en viktig kompetanse innen sine ansvarsområder, det være seg innenfor teknologi, prosjektledelse, juridisk, økonomisk, merkantilt eller markedskompetanse. Dette tilsier at Forsvarsmateriell er en særs relevant rådgiver.

Vi kan ikke sammenlignes med mange andre virksomheter nasjo- nalt når det gjelder hva vi anskaf- fer av materiell i bredde og dybde, samt i beløpsmessig verdi. Vi er unike i så måte. Målsettingen er å få mer og bedre forsvar for pen- gene. Vår viktigste innsatsfaktor er våre ansatte. Etaten består i dag ca. 1500 kompetente medarbeidere, en kombinasjon av militære og sivile. Vi er, og skal fortsatt være, en attraktiv arbeidsgiver.

Samfunnsmål og effekter

Forsvarssektoren har endret styringslogikken for etatsstyring og investeringsstyring. Den nye logikken legger i større grad vekt på å realisere samfunnsmål og effekter. For å understøtte dette, skal Forsvarsdepartementet i større grad videreutvikle seg som et regjeringskontor for å understøt- te politisk ledelse og ha et strate- gisk fokus i styringen av under- lagte etater. Dette gir økt handlefrihet med tilhørende ansvar til den enkelte etatssjef.

Forsvaret er det jeg vil kalle primærvirksomheten i forsvarssek- toren. Det er Forsvarssjefen som skal realisere tilstrekkelig operativ evne innenfor de ressurser han har

tilgjengelig, det være seg personell, materiell, informasjons- og kom- munikasjonsteknologi/IKT, eien- dom, bygg og anlegg, eller økonomi.

Dette kan Forsvarssjefen imidler- tid ikke realisere alene. Han må ha støtte fra de andre etatssjefene som leveranseansvarlige innenfor sine områder. Følgelig er Forsvarsmate- riell en leveranseetat overfor Forsvaret.

Forsvarssjefen blir støttet sjef, mens øvrige etatssjefer blir støt- tende sjefer. Dette fordrer økt samvirke mellom etatene, blant an- net mellom Forsvaret og Forsvars- materiell.

Skal spare inn 1,9 milliarder

Forsvarssektoren skal i kommende langtidperiode effektivisere for 1,9 milliarder kroner. Det ligger et stort potensiale i å hente ut gevinster innenfor ansvarsområdene investering, kontrahering og innkjøp, samt vedlikehold.

Det er flere sentrale faktorer som er avgjørende for å lykkes. Den nye styringslogikken må legges tillit til grunn. En tydeligere rolle for Forsvarssjefen innebærer større grad av delegering fra Forsvarsde- partementet. Styringslogikken fordrer også en mer overordnet og derved mindre detaljert styring og

Kontreadmiral Bjørge Aase, investeringsdirektør i Forsvarsmateriell.

«Vårt bidrag til operativ evne handler om tidsriktige leveranser av relevant materiell»

oppfølging av de øvrige etatssjefer. Tilliten forutsetter at den horison- tale koordineringen og samhand- lingen mellom etatssjefene blir effektiv og god.

Aktørene i forsvarssektoren er komplementære, noe som innebæ- rer at det er summen av de ulike aktørers rolle, ansvar og myndig- het som gir effekt. Budskapet må være å gjøre jobben én gang, ett sted. Vi har nok av historier med å dublere konkurrerende fagmiljøer og gjerne bygge opp staber som skal kontrollere hverandre.

Tid er og har vært en kritisk suksessfaktor. For meg som representerer leveranseetaten Forsvarsmateriell, så handler vårt bidrag til operativ evne om tidsrik- tige leveranser av relevant materi- ell – og hvor realisering av investe- ringer er en viktig faktor.

Investeringsprosessen gjennomfø- res på tvers av forsvarssektoren, ergo så må fokuset på tid være sterkt knyttet til en effektiv utførelse av oppgaver og prosesser.

Gjennomføring av prosjekter følger en etablert prosjektmetodikk i PRINSIX. Metodikken er utviklet over flere tiår, og jeg vil hevde at den er ganske så unik. Vår evne til å differensiere gjennomføringen av ulike prosjekter basert på en felles metodikk skal legges til grunn. Her er nok erfaringene ikke alltid de beste.

Opplæring, erfaringslæring, profesjonalisering, kontinuitet, og karrierestyring er noen nøkkelord i denne sammenhengen. Og mot til å ta beslutning om forenklinger og differensiering med utgangspunkt i «one size doesn't fit all».

I forsvarsektoren må vi bli oss mer bevisst kravstilling. Vi ønsker oss selvsagt det beste, men vi må i langt større grad være bevisst mengden og detaljeringsgraden av krav. Jo flere og mer detaljerte krav vi stiller, desto større risiko tar vi på oss for at vi ikke imøtekommer de funksjonelle behov, og at vi får kostnadsdrivende og unike løsningsalternativer som vi må leve med i materiellets levetid.

Det er en politisk føring om at vi i større grad skal bruke den kompetansen som industrien besitter. Så sivilt som mulig og så militært som nødvendig er blitt et slagord. Strategisk samarbeid med industrien blir dermed viktig.

«Så sivilt som mulig og så militært som nødvendig er blitt et slagord. Strategisk samarbeid med industrien blir dermed viktig»

Videreutviklingen innenfor IKT-området er et godt eksempel. Med utgangspunkt i en rask teknologisk utvikling og en gradvis gjennomføring skal vi transformere forsvarsektoren i et tett samarbeid med industrien. Vi må erkjenne at vi hverken kan ha eller skal ha all kompetansen internt på alle områder. Industrien vil dermed være både vårt utviklingsmiljø og vår leverandør, gjennom strategiske avtaler.

Investeringsporteføljen er stor og stadig økende, både i antall prosjekter og i økonomisk omfang. Oftest hører vi om de strategiske prosjektene som kampfly, overvåkningsfly, ubåt, stridsvogn, samt IKT-prosjektene Mime og MAST. Det er viktig å forstå at en stor del av investeringsmidlene benyttes til å videreutvikle og oppholde kvaliteten på tidligere anskaffet materiell.

Suksessprosjekt:
Nye VW Amaroc feltvogner til HV.
Foto: Nederland-ske hæren.

For Heimevernets del vet vi at porteføljen består av så mye annet enn de store materiellsystemene. Heimevernet trenger materiell som bidrar til å opprettholde sin relevans og til å løse sine oppdrag.

Historisk har Heimevernet arvet mye materiell fra Hæren. Dette materialet har vært av varierende kvalitet og ofte med en begrenset gjenværende levetid. Derfor var det gledelig at Forsvarsmateriell i 2019 kunne overrekke helt nye og moderne feltvogner til Heimevernet. Disse utgjør en relevant kapasitet for Heimevernet og bidrar til økt mobilitet.

Feltvognene er et glimrende eksempel på hvordan vi må tenke når det gjelder anskaffelse av nytt materiell. Hele grunnlaget for en anskaffelse og hvordan materialet skal driftes, vedlikeholdes og opereres, legges i kravstillingen.

Jeg ønsker å rose Heimevernet for å ha stilt nøkterne funksjonelle krav til kjøretøyet, og unngått det man kaller «gold plating» dvs. kostnadsdrivende krav. Løsningen ble i stor grad standard kjøretøy med nødvendig militær tilpasning.

Andre viktige leveranser til Heimevernet nylig eller innen de kommende år, er blant annet:

♦ Flere HK 416 personlige våpen, noe som ble påbegynt i 2020. De

gamle AG-3 geværene blir da utfaset i sin helhet.

- ♦ 12,7 mm mitraljøse til Heimevernets multikjøretøy ble levert i 2020.
- ♦ Nanodroner av typen Black Hornet 3 som skal bidra til at Heimevernet kan teste ut nye operative konsepter, ble levert på slutten av 2020.
- ♦ Den nye kommersielle VHF-radioen til områdestrukturen i Heimevernet ble også levert i 2020.
- ♦ 7,62 mm maskingevær til innsatsstyrkene med leveranser i 2021.
- ♦ Målmateriell til skytefelt.

Ovennevnte materielleleveranser vil være viktige bidrag til at Heimevernet fortsatt kan utvikle seg i en retning som en relevant aktør i forsvaret av Norge – «overalt – alltid».

Endring i styringslogikken for etatsstyring og investeringsprosessen skal gi økt operativ effekt. Forsvarsektoren har et felles ansvar for å lykkes. For oss i Forsvarsmateriell handler vårt bidrag til operativ evne om tidsriktige leveranser av relevant materiell. Dette skal vi fortsette med å etterstrebe – vårt mål er å få mer og bedre forsvar for pengene. ■

NATO Special Operations Combat Medic (SOCM) trening. Foto: Jason Johnston, US Training Support Directorate Europe.

«Prolonged field care»:

Forlenget behandling i felt

Konfliktene i Irak og Afghanistan har pågått siden tidlig på 2000-tallet og opp til vår tid, og har gjennom to tiår år bidratt til å utvikle og etablere de mest omfattende behandlings- og evakueringsystemene verden har sett, med dertil økt overlevelsesrate fra stridstraumer. Enkelte mener det er en risiko for at vi blir for komfortable med disse eksepsjonelt gode systemene, og aksepterer dette som normen.

PP/ HÅVARD BRYNILDSEN. SYKEPLEIER/OVERSERSJANT,
MEDLEM AV NROFS SANITETSUTVALG

■■■ Hva vil skje når man møter en motstander som Russland eller Kina i et krigsteater hvor den medisinske infrastrukturen er mangelfull, evakueringsavstandene er lange eller kontrollen over luftrommet bestridt?

Også i et tenkt scenario med kamphandlinger i Nord-Norge vil mange av disse problemstillingene kunne gjøre seg gjeldende. Innledningsvis vil det være lite tilgjengelig medisinsk infrastruktur, lange evakueringsavstander, og manglende kontroll over luftrommet. Været kan også påvirke mulighetene for evakuering innenfor NATO timelines, «10-1-2».

«NATO timelines 10-1-2»

Intensjonen med denne artikkelen er å gi en kort og oversiktlig innføring i begrepet «Prolonged Field Care» (PFC), eller «forlenget behandling i felt» som vi ville si på norsk, og dets relevans ved krise/krig i Norge. Vi må forvente at vi ikke kan etterleve evakuering og

avansert behandling innen gjeldende retningslinjer – som sier «én time til stabiliserende behandling, og to timer til skadebegrensende kirurgi».

Begrepet «PFC» slik vi kjenner det i dag kan spores tilbake til en NATO-konferanse for spesialoperasjoner i april 2013. Der møttes 37 deltakere fra ti forskjellige nasjoner, for å jobbe med problemstillingen «forberedelser

til fremtidens konflikter i ressursfattige miljøer og spesialstyrkenes operasjonsmiljø».

«PFC» ble definert som:

«Ivaretagelse av en pasient i et ressursfattig miljø over tid for å redusere dødelighet og sykelighet. Dette vil pågå til pasienten dør eller kan evakueres til høyere 'Role'». (Se forklaring.)

Når ting ikke går etter planen

En viktig presisering er at den skadede ikke blir friskere av «PFC», og at man ikke skal planlegge for å havne i en «PFC-situasjon». «PFC» blir det behov for når man befinner

seg i en situasjon der man på grunn av omstendighetene ikke klarer å ivareta NATO timelines «10-1-2».

Den gylne timen

«Den gylne timen» er et begrep som viser til den økte overlevelsen man ser ved prehospitalet behandling og evakuering av pasienten til sykehus innenfor den første timen etter skade.

Kirurgisk behandling innen den gylne timen har bidratt til å gi historisk god overlevelse for pasienter som har blitt utsatt for selv alvorlige stridsskader.

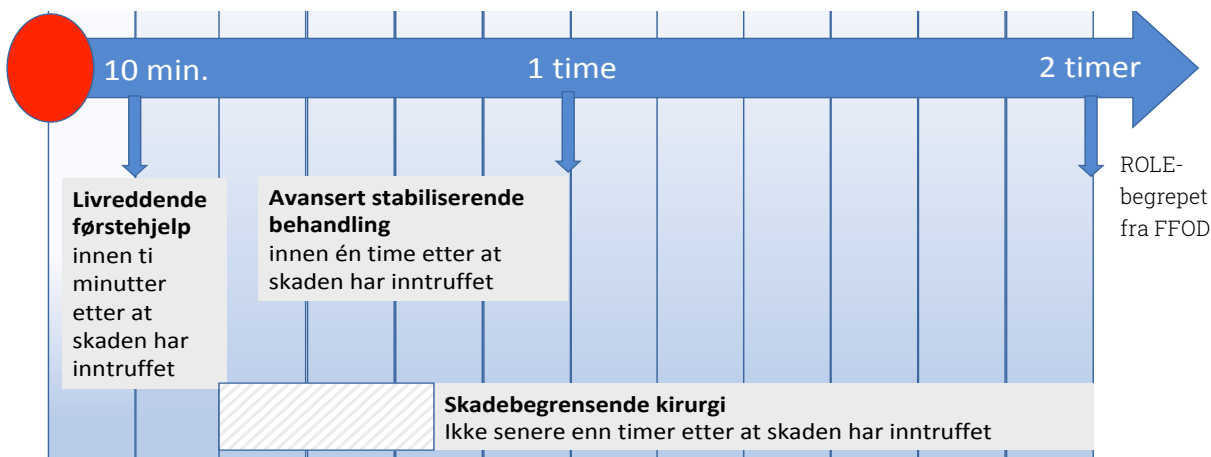
Hurtig evakuering av sårede til kirurgisk behandling, «Role 2», har etter hvert blitt sett på som normen innen det militære sanitetssystemet. Den raske evakueringen og behandlingen har vært mulig fordi det har vært tilstrekkelig med sanitetsressurser i operasjonsområdet.

Irak og Afghanistan har i årenes løp utviklet seg til å bli veletablerte operasjonsområder med en velutviklet medisinsk infrastruktur.

Etter hvert som bidragene i Irak og Afghanistan blir nedskalert i takt med at amerikanerne gradvis trekker seg ut, vil problemstillingen

Håvard Brynildsen.
Foto: VID

gen igjen bli mer relevant også i disse operasjonsområdene.

Forsvarets doktrine basert på 10-1-2

Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD) definerer fagfeltet Sanitet på denne måten:

«Sanitet er all virksomhet som skal sikre eller gjenopprette de helsemessige forhold, innbefattet forebyggende medisin og behandling av syke og sårede, slik at stridsevne og moral ivaretas.» (Forsvarsstaben, 2019)

FFOD beskriver krav til evakueringsstider basert på gjeldende føringer fra NATO, altså NATO medical timelines 10-1-2.

Livreddende førstehjelp innen 10 minutter

Denne førstehjelpen utføres av medsoldater på skadestedet, og vil følge prinsippene for «Tactical Combat Casualty Care» (TCCC). Denne førstehjelpen vil innebære blant annet rask blødningskontroll, luftveishåndtering og forebygging av nedkjøling.

Avansert stabiliserende behandling

Etter de første ti minuttene er neste punkt, i henhold til FFOD, «Avansert stabiliserende behandling, av kvalifisert sanitetspersonell innen

én time». Neste ledd i evakueringskjeden vil ofte være en ambulanse eller en hjelpeplass på avdelingsnivå, definert som «Role 1». Der kan det gjøres mer avanserte behandlingstiltak som å legge thoraxdren, som vil si å drene ut luft og blod fra brysthulen, samt å etablere en kirurgisk luftvei ved å gjøre et snitt i luftrøret og sette inn en tube for å sikre luftveien.

Enkelte avdelinger i Forsvaret har også mulighet til å iverksette transfusjon (overføring) av fullblod (blodet slik det er i kroppen) eller frysetørket plasma – som kan bidra til en betraktelig økning i overlevelse blant skadede soldater.

«PFC» vil i stor grad foregå utenfor feltsykehus, og utført av sanitetspersonell med begrensede ressurser over tid – i påvente av evakuering til høyere «Role».

Skadebegrensende kirurgi

«Innen to timer skal den skadede få kirurgisk behandling på et feltsykehus med Role 2-kapabilitet.» På Role 2 utfører man det som kalles «Damage Control surgery» (stabiliserende kirurgi) ved norske eller allierte feltsykehus i operasjonsområdet.

I FFOD under kapittelet Sanitet

kan man lese at forlengede evakueringsstider og manglende ressurser er et erkjent problem.

«NATOs tidsmål er i dag sterkt utfordret av det faktum at det må forventes et betydelig pasientvolum i øvre del av konfliktskalaen. Eksisterende sanitetsstruktur er i utgangspunktet ikke i stand til å absorbere et slikt volum.»

Saniteten i Forsvaret (SANiF) har derfor erkjent at tidsmålene med overveiende sannsynlighet vil måtte fravikes, spesielt i et krigsscenario. Det innebærer at å sikre en tidsriktig og kontinuerlig medisinsk behandling og evakuering av de skadede er mindre realistisk.

En klar konsekvens er at svært ressurskrevende pasienter med lav overlevelsessevne ikke kan prioriteres like høyt som i et fredsscenario.

Et av sanitetstjenestens viktigste prinsipper er å organisere seg som en kontinuerlig og sammenhengende kjede av medisinsk behandling og evakuering.»

Velkjent for spesialstyrkene

Oppsummert viser de siste 20 årene med forskning innen «PFC» at dette ikke er en ny problemstilling for militære eller sivile organisasjoner som bedriver helsehjelp i ressursfattige områder – som for

Definisjoner av ROLE-begrepet fra Forsvarets Fellesoperative Doktrine 2019

ROLE 1 er medisinsk responskapabilitet og et behandlings- og førstehjelpssystem som skal utføre primærhelsetjenester, HMS, triage (prioritering), avansert stabiliserende behandling (Damage Control Resuscitation (gjenopplivning) forkortet DCR. ROLE 1 skal prinsipielt være integrert i alle militære avdelinger, og skal fungere i tråd med enhetens taktiske prinsipper.

ROLE 2 er kirurgisk responskapabilitet og skal minimum være i stand til å gjennomføre skadebegrensende kirurgi. Målet med ROLE 2 er enten å ferdigbehandle eller stabilisere pasienten for evakuering til videre behandling.

ROLE 3 er sykehusresponskapabilitet med flere medisinske spesialiteter og diagnostiske verktøy. Det norske forsvaret har ikke deployerbar ROLE 3-kapabilitet. I nasjonale militære operasjoner dekkes dette nivået av sivile sykehus.

ROLE 4 er sykehusresponskapabilitet med alle medisinske spesialiteter. ROLE 4 skal kunne gi den endelige behandling. I nasjonal sammenheng dekkes dette nivået av universitetssykehusene Ahus, Haukeland, Ullevål, Stavanger, St. Olavs og Tromsø.

Sanitetsspesialister og sykepleier fra SANKP 3 øver på behandling av pasient i et ressursfattig miljø over tid.
Foto: Fredrik Ringnes/Forsvaret.

eksempel Leger uten Grenser og nyere og mindre organisasjoner som Global Response Management.

Spesialstyrkene har alltid hatt disse problemstillingene med seg, noe som har resultert i at utviklingen av «PFC» startet her. Sanitetspersonell i spesialstyrkene får avansert og omfattende utdanning på grunn av dette.

Et eksempel er kurset «NATO Special Operations Combat Medic» som arrangeres ved «NATO International Special Training Center» ved Pfullendorf i Tyskland. Dette kurset varer i 22 uker og gir 60 studiepoeng. Norge sender soldater fra enkelte avdelinger med særskilt behov på dette kurset.

Må lære av hverandre

Nå er prosessen i gang med å fremskaffe mer kunnskap og

utvikle ferdigheter innen området «PFC». Det er viktig å overføre erfaringene og kunnskapen fra spesialstyrkene til konvensjonelle stryker, da dette vil være relevant når fremtidens konflikter potensielt vil innebære å slåss mot en likeverdig motstander.

Som nevnt vil strid mot en konvensjonell motstander i et nytt operasjonsområde utfordre det etablerte «gylne timen»-prinsippet og gjeldende NATO timelines som beskrevet ovenfor.

Konvensjonelle avdelinger vil møte en rekke utfordringer når de ønsker å lære opp sine sanitetsspesialister til å drive «PFC».

Disse utfordringene vil blant annet kunne være manglende klinisk kompetanse og erfaring med behandling av pasienter som kun kan tilegnes ved arbeid eller

hospitering i primær- og spesialisthelsetjenesten – for eksempel i legevakt, ambulanse og sykehus.

Denne utfordringen kan møtes ved at man legger til rette for tilstrekkelig mengde hospitering og klinisk erfaring for sanitetspersonellet. Begrepet sanitetspersonell i denne konteksten omfatter både sanitetsspesialister uten helsefaglig utdanning, og autorisert helsepersonell med militær kompetanse – hovedsakelig leger, sykepleiere, ambulansearbeidere og paramedisinere.

At Forsvaret utdanner eget sanitetspersonell og legger opp et løp for sine sanitetsspesialister som fører frem til autorisasjon som helsepersonell, er også en mulighet som kan vurderes.

Det er foreløpig få kurs innen «PFC» som er tilgjengelige for

konvensjonelle styrker. Hæren har imidlertid begynt å fokusere mer på «PFC» i sine kurs ved Hærens våpenskole «Junior Army Medic og «Intermediate Army medic» som skal føre frem til kompetansenivået «Combat Medic». En utfordring med dette utdanningsløpet er at det tar lang tid å gjennomføre, og ståtiden for sanitetsspesialister og grenaderer er så kort at de ikke rekker å fullføre løpet.

Enkelte sivile organisasjoner som for eksempel the «The College of Remote and Offshore Medicine» tilbyr kursing som gir kompetanse innen «PFC».

Hvordan gjør man dette i praksis

Hva betyr dette i praksis, og hvordan kan man jobbe med å møte denne utfordringen?

Ved en krig i Arktis eller andre nye operasjonsområder som Øst-Europa eller Stillehavet, vil man kanskje i større grad måtte gi opp tanken om at man kan redde alle, og må «triagere» – altså prioritere hardt hvilke pasienter som skal få hvilken behandling. Dette for å kunne gi de som har en reell sjanse, den beste muligheten.

En vil i en slik situasjon ha begrenset med ressurser i form av sanitetsmateriell og blodprodukter til å overleve en lang evakuering. For enkelte alvorlig skadede pasienter vil kanskje den beste behandlingen man kan gi, være smertelindring og en verdig avslutning.

Arbeidsgruppen for «PFC» beskriver ti kjernekapasiteter for behand-

«Forsvaret (bør) prioritere utvikling av klinisk erfaring for sitt sanitetspersonell, for å være best mulig rustet til å møte denne utfordringen»

ling av en pasient i et ressursfattig miljø over tid:

1. Overvåking av pasienten.
2. Resuscitere (gjenopplive) med blodprodukter.
3. Ventilere og oksygenere (tilføre oksygen)
4. Luftveishåndtering
5. Sedasjon (behandling med beroligende midler) og smertelindring
6. Pasientundersøkelse og diagnostisering
7. Sykepleie og forebygging av komplikasjoner.
8. Avanserte kirurgiske prosedyrer
9. Telemedisinsk konsultasjon med høyere sanitetskompetanse
10. Klargjøring for evakuering

Ingrid Immonen har skrevet en oppgave om sykepleien og sanitetstjenesten i Finnmark under andre verdenskrig. Denne gir noen relevante historiske perspektiver rundt overnevnte problemstillinger, i en nasjonal kontekst.

«I Karasjok var kirken den eneste bygningen som sto igjen. Her innredet man sykehus med sykerom i selve kirkerommet og operasjonsstue i sakristiet. For å berge de hardest skadde var det behov for kirurg, sykepleier og operasjonsutstyr. Dette ble droppet fra fly som kom fra Kallax i Sverige den 4. mai. Alteret fungerte som instrumentbord, og på prekestolen lå godbiter som ekstra forpleining til de sårede. Operasjonsbord var sakristidøra som var lagt på to bukker, oppå den et ullteppe og laken. Det var dårlig med strøm, to gutter måtte holde karbidlampene mens man opererte. Man kunne ikke gjøre stort annet enn fjerne splinter og skylle med penicillin, som man hadde med fra Sverige. Så snart føret tillot det ble pasientene flyttet med fly til Boden i Sverige.»

Avslutningsvis ønsker jeg å

REFERANSER:

- DeSoucy, E. S. (2017). Review of 54 cases of prolonged field care.
- Forsvarsstaben. (2019). Forsvarets Fellesoperative Doktrine 2019. Oslo: FHS/STS.
- Immonen, I. (1999). Sykepleie i Finnmark. Krig, evakuering og gjenreisning.
- Keenan, S., & Riesberg, J. (2017). Prolonged field care: beyond the golden «hour». Wilderness & Environmental Medicine, ss. S135-S139.
- Riesberg, K. L. (2020, fall). Prolonged field care articles, Then and now - 20 years in Publication. Journal of special operations medicine, ss. 12-19.

fremheve det at det er mange i sanitetsmiljøet i Forsvaret som jobber hardt med å finne løsninger på problemstillingen omtalt i artikkelen. Blant annet er bruken av fullblod og blodprodukter sentral i å øke overlevelsen for hardt skadede soldater.

Det blir spennende å følge den videre utviklingen, men sett fra mitt ståsted bør Forsvaret prioritere utvikling av klinisk erfaring for sitt sanitetspersonell for å være best mulig rustet til å møte denne utfordringen. ■

Anders René Wiik, lege i Hæren og også medlem av Sanitetsutvalget i NROF, har bidratt med faglige innspill i utarbeidelsen av denne artikkelen. Artikkelen er basert på forfatterens forståelse og perspektiv, og representerer ikke nødvendigvis Forsvarets syn.

HV bistår politiet under lokale og nasjonale kriser, og trener sammen for å være forberedt, som her – under beredskapsøvelsen Bitfrost19. Foto: Kristian Berg/Forsvaret

Norges totalforsvar

«Totalforsvaret» er et begrep som har blitt stadig mer relevant og aktivt brukt de siste årene. Men hva består egentlig totalforsvaret av, og hvordan skal det fungere ved krisesituasjoner?

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD

■■■ Totalforsvaret er en fellesbetegnelse for både det militære forsvaret og den sivile beredskapen i Norge. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB, definerer begrepet til å omfatte gjensidig støtte og samarbeid mellom sivil og militær side for å forebygge, planlegge for, og håndtere kriser i fred, sikkerhetspolitiske kriser, væpnet konflikt og krig.

Totalforsvaret skal beskytte

kritiske samfunnsfunksjoner, eksempelvis energiforsyning, mat- og vannforsyning, og kommunikasjons- og transportsystemer. Med andre ord kan vi si at totalforsvaret handler om hvordan alle som jobber med beredskap i Norge kommer sammen for å håndtere de vanskeligste krisene.

Et moderne totalforsvar

Som konsept ble totalforsvaret utviklet etter den andre verdens-

krigen, og under den kalde krigen var tanken at ressursene i det sivile samfunnet skulle være gripbare for å støtte Forsvaret i krise og krig. De siste 30 årene har tankesettet blitt endret, og i dag handler totalforsvaret vel så mye om at militære kapasiteter kan støtte det sivile samfunnet ved behov.

I regjeringens forvaltning er samfunnssikkerhetsansvaret fordelt på ulike departementer, og følger ansvarsprinsippet. I tillegg er

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) gitt et generelt, overordnet sivilt samordningsansvar – og skal sikre et nasjonalt, helhetlig og tverrsektorielt samfunnssikkerhetsarbeid. Samordningsrollen skal bidra til å sikre et godt samfunnssikkerhetsarbeid på tvers av sektorer, innen rammene av ansvarsprinsippet.

DSB understøtter JD i utøvelsen av denne samordningsrollen, og Avdeling for samordning og Beredskap (SBE) er tillagt hovedansvaret for dette. Denne avdelingen ledes av avdelingsdirektør Elisabeth Longva, som beskriver rollens formål slik:

Avklarte roller

– Formålet med DSBs samordningsrolle er å etablere et tverrsektorielt kunnskapsgrunnlag, en tverrsektoriell situasjonsforståelse og også læring på tvers av sektorer. Dette vil bidra til effektiv informasjonsdeling, og avklarte roller og ansvar, slik at ressursene finner hverandre – og at samfunnets ressurser, på tvers av sektorene, utnyttes effektivt.

I praksis gjøres dette ved blant annet å sørge for kunnskapsutvikling innen samfunnssikkerhet og beredskap, tilrettelegge arenaer for samordning og samarbeid, og bistå JD i å gjennomføre tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. I tillegg planlegges, gjennomføres og evalueres store tverrsektorielle øvelser som blir fulgt opp av DSB. Avdelingen ivaretar også styringen av statsforvalterne, og veileder kommuner på samfunnssikkerhetsområdet.

Ved store uønskede hendelser, skal DSB understøtte Justis- og beredskapsdepartementet i håndteringen av hendelsen.

Krevende tider

Vanskelige kriser har vi dessverre nylig opplevd her til lands. Covid-19 og dens konsekvenser har vi kjent på både nasjonalt og globalt de siste 12 månedene. Håndteringen av pandemien har på mange måter satt begreper som kritiske samfunnsfunksjoner, beredskap og ikke minst totalforsvaret på dagsordenen.

– Verdens helseorganisasjon (WHO) erklærte 30. januar 2020 at utbruddet av koronaviruset er en global folkehelsekrise. I løpet februar 2020 økte beredskapsnivået i DSB, og vi har vært i en krisehåndteringssituasjon siden februar/mars 2020.

– JD er per nå lederdepartement, og DSB har ansvar for å understøtte JD i krisehåndteringen, samt understøtte Statsforvalternes og kommunenes arbeid. En egen krisestab har sørget for løpende koordinering og håndtering av alt arbeid knyttet til krisehåndteringen, sier Longva.

DSB har lagt til rette for samordnet krisehåndtering på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer gjennom hendelsen.

Helsedirektoratet og DSB har gjennom hele covid-19-hendelsen hatt felles rapportering og felles ukentlige beredskapsmøter med statsforvalterne. Dette har i følge Longva vist seg å være et viktig grep for å sørge for tett kobling mellom helsefaglige vurderinger og samfunnsmessige konsekvenser.

– DSB har fasilitert faste samvirkekonferanser for alle

direktorater og etater som er involvert i håndteringen, i tillegg til andre relevante aktører. Dette er arena for å løfte situasjonsforståelse, tiltaksbruk, tverrsektorielle problemstillinger og utfordringer innen ulike sektorer og gråsoner knyttet til håndteringen av covid-19-hendelsen.

– Det er også anledning til å synliggjøre muligheter for bistand fra statlige støttefunksjoner og frivillige organisasjoner, sier avdelingsdirektøren videre.

– I tillegg har DSB bidratt til samordnet myndighetsinformasjon til publikum og koordinert Forsvarets bistand til sivile myndigheter med et samfunnssikkerhetsansvar utover politiet.

Heier på frivillige

Frivillige organisasjoner er en del av totalforsvaret, og Longva beskriver dem som en del av «ressurser som finner hverandre».

– DSB heier kraftig på frivilligheten og frivillige organisasjoners innsats i beredskapen og i håndteringen av en hendelse eller krise. Et nylig eksempel på dette er den tragiske skredhendelsen på Gjerdrum. Det har vært flott å se hvordan både de frivillige organisasjonene og nødetatene har spilt på, og utfyllt hverandre. Frivillige

organisasjoner besitter mangfold, engasjement og kompetanse.

– Dette vil være viktige ressurser inn i både beredskapsarbeid og krisehåndtering. På den måten vil frivillige organisasjoner kunne bidra til at vi har en robusthet i krisehåndteringen, som gjør at vi kan takle mange

Elisabeth Longva, avdelingsdirektør samordning og beredskap (SBE).
Foto: Anita Andersen, DSB.

forskjellige kriser, sier hun.

Landets fylker og mange av landets kommuner har egne beredskapsråd, hvor også frivillige organisasjoner deltar. DSB ser imidlertid at noen kommuner kan bli enda flinkere til å inkludere frivillige organisasjoner i sine øvelser.

Forsvarets rolle

Mens sivile myndigheter og aktører har ansvaret for å ivareta samfunnssikkerhet, har Forsvaret som primæroppgave å hevde Norges suverenitet og norske suverene rettigheter samt forsvare landet mot ytre angrep, det vil si ivareta statssikkerhet.

Forsvaret skal bidra til samfunnssikkerheten gjennom støtte til, og samarbeid med, sivile myndigheter i forbindelse med terrorangrep og andre alvorlige hendelser, ulykker og naturkatastrofer. Dette har vi sett eksemplifisert gjennom Forsvarets bistand til grensekontroll på lufthavner og grenseoverganger i forbindelse med korona-håndtering, og ved leirskredet på Gjerdrum.

Dette er ikke noe Forsvaret planlegger for, men som Forsvaret likevel bidrar med, som en konsekvens av sine kapasiteter.

Forsvarsstaben sier at for at Forsvaret og sivile aktører best skal kunne understøtte hverandre, er det essensielt å kjenne hverandres kapasiteter, og hva de kan bidra med i en krise. Denne kunnskapen bygges i fredstid og i en normal hverdag gjennom beredskapsplanlegging. Planlegging av beredskapen må foregå på både lokalt, regionalt og sentralt nivå.

«Train as you fight – Fight as you train»

Et sentralt suksesskriterium for et godt sivil-militært samarbeid er at

man gjør ting på samme måte i fred, som man ville gjort det i krise og krig. Det betyr at sivile aktører som støtter Forsvaret må gå ut fra at støtten også skal foregå i krig.

Videre må både sivil og militær side kjenne til hvilke lover, regler og prosedyrer som gjelder for å kunne utløse støtte til hverandre. Øvelser er et viktig virkemiddel for å stressteste planverk og prosedyrer, og Forsvaret deltar regelmessig på en rekke øvelser på sivil side, eksempelvis i regi av politi og helsemyndighetene.

På samme måte bidrar sivile myndigheter i stadig større grad under Forsvarets øvelser. Trident Juncture i 2018 er et godt eksempel på dette. Der stod hele samfunnet og en rekke offentlige aktører bak arrangøransvaret Norge hadde under NATO-øvelsen.

Kommersiell støtte fra sivil side har blitt avgjørende for Forsvaret. Ikke bare for å understøtte egen drift, men også i forbindelse med mottak av allierte styrker. Dagens forsvar er ikke stort nok til at det er kosteffektivt selv å inneha alle kapasiteter. Derfor har Forsvaret inngått avtaler med sivile selskaper om å levere varer og tjenester til Forsvaret, både i fred, krise og krig.

Grenseløst samarbeid

Forsvarsstaben forteller til Pro Patria at det i utgangspunktet ikke er noe Forsvaret ikke kan støtte det sivile samfunnet med, i hvert fall så lenge det ikke går ut over Forsvarets evne til å løse sin primærfunksjon. Dette kan være alt fra lokal støtte fra et HV-område, til mer omfattende støtte til eksempelvis politiet i forbindelse med krevende kontraterroroperasjoner.

Det siste året har totalforsvaret vært i aksjon daglig, og gjennom et stadig tettere samarbeid mellom de

ulike etatene, mener Forsvarsstaben at man blir bedre kjent med hverandres kapasiteter. Økt samarbeid fører samtidig med seg personlige relasjoner mellom sivil og militær side, noe som bidrar til å senke terskelen for å kontakte hverandre.

Forsvarsstaben sier til Pro Patria at de absolutt ser for seg et tettere gjensidig samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunnet i tiden fremover. For sivil støtte under krig må beredskapsplanene til de sivile offentlige aktørene koordineres med de militære, mens kommersielle aktører må ha beredskapsklausuler i sine kontrakter med Forsvaret.

Dette kan innebære krav om at berørte ansatte i selskaper må sikkerhetsklareres. Forsvarsstaben ved oberstløytnant Kjetil Larsen sier at dersom man får dette til å fungere i fred, så øker sjansen for at det vil fungere i krise og krig.

Risiko og sårbarhet

DSB arbeider for å ha oversikt over samfunnssikkerhetsutfordringene og utvikle kunnskap om mulige risikoer og sårbarheter. Dette gjøres gjennom analyser, innhenting av data fra andre aktører, og evalueringer etter øvelser og hendelser.

Samfunnssikkerhet handler om samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner som setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være naturlige, et utslag av tekniske eller menneskelige feil, eller bevisste hendelser.

– Risikobildet er i kontinuerlig endring. Dette skyldes både samfunnsutviklingen her i landet og utviklingen i ytre forhold som påvirker oss. Klimaendringer, globalisering, urbanisering, digita-

lisering og sikkerhetspolitiske endringer har stor betydning for arbeidet med samfunnssikkerhet.

– Spesialisering, sektorisering og fragmentering er også forhold som påvirker sammenhenger og avhengigheter. Økt spesialisering og et endret sikkerhetspolitisk bilde har økt avhengighetene mellom sivil og militær side, sier Elisabeth Longva.

Forsvarsevnen er forankret i et robust sivilsamfunn. Flere kritiske samfunnsfunksjoner på sivil side har betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser og landets forsvarsevne. DSB ser også at statssikkerhet og samfunnssikkerhet i større grad enn tidligere kobles sammen, særlig knyttet til det hybride utfordringsbildet, men også mer generelt.

Gjensidig avhengighet

Dette bidrar til å viske ut skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet. Erkjennelsen av avhengigheten mellom sivil- og militær side er understreket

gjennom arbeidet med Totalforsvarsprogrammet.

– Men selv om vi ser mange utfordringer og vi har i oppdrag å ha oversikt over risiko- og sårbarhet, vil jeg også understreke at Norge er et trygt og godt land å bo i, legger Longva til.

Både Forsvaret og DSB vektlegger behovet for samtrening og dialog mellom aktørene. Longva trekker frem Trident Juncture, og sier at de lærte mye om vertlandsstøtte, kommunikasjon, situasjonsforståelse og koordinering knyttet til en sikkerhetspolitisk krise eller krig.

– Vi fant mange læringspunkt, men samtidig så vi også at det ligger mye kraft i videreutvikling av totalforsvaret for å sike god utnyttelse av samfunnets samlede ressurser og bidra til felles situasjonsforståelse.

Fleksibelt instrument

– Vi har også sett både gjennom pandemien og i Gjerdrum-hendelsen at Totalforsvarskonseptet er et fleksibelt instrument, også i sivile

kriser, og at det er de samme ordningene og nasjonale krisehåndteringselementer som benyttes i en sivil krise, som i en militær, sier Longva.

Både Forsvaret og sivil side ved DSB vektlegger betydningen av et stadig tettere samarbeid og dialog. Totalforsvaret har utviklet seg gjennom større øvelser som Trident Juncture, og hendelser som covid-19 og det tragiske skredet på Gjerdrum.

Felles for både øvelse og reelle hendelser er at det har vært et godt samvirke mellom ulike etater, frivillige organisasjoner og samfunnet for øvrig. Sammen utgjør dette, samt deg og meg blant publikum, det vi i dag kaller totalforsvaret.

Den nasjonale forsvarsevnen er tross alt forankret i et robust sivilsamfunn, og det er ingen tvil om at både militær og sivil sektor har mange kapasiteter som kan virke på tvers av hverandre gjennom ressurser som faktisk finner hverandre. ■

Totalforsvaret samlet på Dombås før Trident Juncture 2018. Foto: Frederik Ringnes/Forsvaret.

Jørn Buø, President i NROF

Foto: Ole K. Haagenrud.

Forsvaret i krise og krig

At mange av våre allierte har en betydelig reservistkapasitet er ikke tilfeldig. En optimal balanse mellom fast ansatte og reservister vil etter NROFs mening være et viktig, og nødvendig, bidrag til et bedre forsvar innenfor de økonomiske rammene Forsvaret er gitt.

JØRN BUØ, PRESIDENT I NROF

■ NROF har i sine kommentarer til Langtidsplan for forsvarssektoren (LTP) vektlagt behovet for å legge hele styrkestrukturen til grunn når en skal vurdere hvordan den daglige bemanningen skal se ut. Det betyr at man må ta utgangspunkt i hvordan Forsvaret skal se

ut ved krise og krig, og skalere dette ned til hvordan Forsvaret må se ut for å løse sine oppgaver til daglig.

Dette gjelder personellens kompetanse, kategorier og antall, i tråd med hva Forsvarssjefen fokuserer på i utviklingen av Forsvaret:

nemlig at Forsvaret skal være en effektiv organisasjon som er mest mulig identisk ved fred, krise og væpnet konflikt.

For å få til dette, må styrkestrukturen bestå av personell med riktig kompetanse – som er organisert, utrustet, trent og øvd slik at de

Innkalt ekstramannskap fra HV-02 bidrar i forbindelse med raskatastrofen i Gjerdrum. Foto: Madeleine Skogstad/Forsvaret.

møter avdelingenes krav til tilstedeværelse, reaksjonsevne og utholdenhet.

NROF støtter fokuset på, og behovet for, å øke antall stadig tjenestegjørende i Forsvaret, men vi mener utgangspunktet for debatten fokuserer for mye på antallet vi har råd til, ikke hva som trengs.

En økning i antall stadig tjenestegjørende i Forsvaret er nødvendig for å gjennomføre Forsvarets operasjoner ute og hjemme til daglig, i tillegg til å utdanne og trene de offiserer, befal, spesialister, sivile og soldater som skal forsterke avdelingene i krise og krig.

Når bemanningen er økt til et tilfredsstillende nivå for å sikre den daglige driften på en robust måte, bør en se på reservister øremerket de ulike avdelingene for å kunne forsterke disse ved behov snarere enn ensidig å fokusere på ytterligere øking i fredsstrukturen.

I dette arbeidet er det viktig at man finner en balanse mellom fast ansatte og reservister som tilfredsstiller de krav som stilles til avdelingen. Dette gjøres bare til en viss grad i dag. Forsvarets spesialstyrker har for eksempel definert reservist-

kapasiteten som en viktig del av sin struktur ved overgang til krise og krig.

Forsvarets spesialkommando har hatt flere reservister ute i internasjonale operasjoner, noe som bare bekrefter at reservisten som konsept absolutt fungerer.

En reservist er mer kosteffektiv enn en heltidsansatt, men antall og kompetanse må være tilpasset de operative krav som er gjeldende for den enkelte avdeling. Det medfører at avdelinger med høye krav til tilstedeværelse og reaksjonsevne vil ha behov for en annen sammensetning av stadig tjenestegjørende og reservister enn avdelinger

med lavere krav til reaksjonsevne.

NROF mener at reservister, som er godt organisert, utrustet og trent, utvilsomt kan bidra til å forsterke og bidra ved overgang til krise og krig.

Ved å ha kvalifiserte soldater klare til å tre inn i avdelingene ved behov, forenkles forsterkning eller erstatning av stadig tjenestegjørende når det måtte være nødvendig.

Bruken av reservister i strukturen er en kosteffektiv måte å få noe igjen for det Forsvaret investerer i personell, både stadig tjenestegjørende som av en eller annen årsak slutter og av personell som gjennomfører førstegangstjenesten.

I tillegg bør tanken om at tidligere tjeneste i Forsvaret, inkludert førstegangstjenesten, skal være den eneste inngangsporten til den aktive reserven, utfordres. Alternative inngangsveier vil kunne være kostnadsbesparende og gi rom for å øke bemanningen.

Bruk av reservister er en betydelig billigere løsning enn å ha et forsvar bemannet for krise og krig til hverdags. At mange av våre allierte har en betydelig reservistkapasitet er ikke tilfeldig. ▣

Nammo på Raufoss støtter ansatte som har et militært engasjement. F.v. Daglig leder Vegard Sande og produksjons-sjef i eksplosivavdelingen, Roger Kvernsveen.

Foto: Madeleine Skogstad/Forsvaret.

Kronikken sto først på trykk i Forsvarets Forum

«I tillegg bør tanken om at tidligere tjeneste i Forsvaret, inkludert førstegangstjenesten, skal være den eneste inngangsporten til den aktive reserven, utfordres»

Fra det felles julemøtet til NROF avd. Varanger og NVIO i Kirkenes. Foto: Bård Arnljot.

Annerledesår også lengst nord

Året som gikk var et annetledes år, også for oss lengst nord, i NROF avd. Varanger. Pandemien ga oss en stille start, før aktivitetene igjen gradvis kunne begynne.

PP/ NILS OTTO PLEYM, LEDER AVD. VARANGER, MEDLEM AV FORBUNDSSTYRET

■■■ Etter at koronaen traff oss som et godstog i mars, ble det meste av planlagte aktiviteter innstilt. Den første aktiviteten vi turte å gjennomføre var skyting på feltskytebane, den 9. juli, i Pasvik.

På denne skytingen tok vi i bruk de nye våpnene vi har fått gjennom NROF sentralt.

Et kjærkomment tilskudd og virkemiddel for å få gjennomført skyteaktivitet. Våpnene ble skutt inn og virket helt uproblematisk.

Det ble selvsagt gjort noen sammenligninger med HK416, den militære utgaven av våpenet, som også var tilgjengelig på denne skytingen. Konklusjonen ble at vi som

lokalavdeling er svært fornøyd med den sivile utgaven vi har fått. Den tilfredsstillende vårt behov for våpentrening.

I september besluttet det lokale styret å forsiktig starte opp igjen med aktivitet utover høsten. Første «treff» ble 29. oktober, og det resulterte i fire skytinger

i løpet av seks uker. Dette var et kjærkomment tiltak, og flere skyttere fant veien tilbake til skytebanen.

I tillegg til dette gjennomførte vi, i samarbeid med den lokale avdelingen i NVIO (Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner), to arrangement i desember. Begge arran-

Medlemmer i avd. Varanger var i høst tilbake på skytebanen. Foto: Nils Otto Pleyrn.

gementene ble gjennomført på Grenselandmuseet, naturligvis mens smittevernreglene ble fulgt.

Det ene var lagt til militærmaktseminaret i regi av NROF sentralt, der vi lokalt deltok på digital plattform. Etter seminaret ble det servert pizza og drikke, noe deltagerne syntes var en god ide.

Det andre arrangementet ble lagt til den tradisjonelle juleavslutningen som NROF og NVIO lokalt gjennomfører hvert år. Dette ble naturligvis også gjennomført i henhold til

«Etter at koronaen traff oss som et godstog i mars, ble det meste av planlagte aktiviteter innstilt»

gjeldende smittevernregler.

Under arrangementet hadde den lokale lederen for NROF og NVIO utfordret presidentene i de to organisasjonene til å innlede juleavslutningen med hvert sitt 15-minutters innlegg på digital plattform. President Jørn Buø i NROF ble utfordret til å si noe om

reservistene mens President Dag Magne Lunde i NVIO ble utfordret til å si noe om veteranene.

De frammøtte var svært fornøyd med innleggene til Dag Magne og Jørn. En stor takk til dem begge, fordi de tok utfordringen.

Resten av kvelden ble benyttet til sosialt samvær, med servering av snitter, kaker, kaffe og brus. Før kvelden endte, ble det også en julemusikalsk overraskelse fra en lokal strykekvartett, der to av musikerne er medlemmer av NROF og NVIO. Alt i alt en meget hyggelig

førjulskveld, der historiene og latteren satt løst.

Til tross for koronaen og de restriksjonene viruset har medført, så greier man å gjennomføre lokale arrangement, bare man får tenkt seg litt om. Det er viktig med lokalt engasjement, og det oppfordres til å støtte opp om de arrangementene som gjennomføres.

Det er alltid «noen» som gjør en innsats slik at aktiviteter kan gjennomføres. Takk til de som stiller opp og bryr seg. Det styrker til syvende og sist også forsvarsviljen. ■

Under flotte værforhold gjennomførte NROF avd. Tromsø og omegn i oktober et Nivå 2-kurs som raskt ble fulltegnet.
Foto: NROF Tromsø & omegn.

Avd. Tromsø og omegn i korona-året

Koronapandemien hadde konsekvenser også for NROF avd. Tromsø og omegn, der smittevernbegrensninger båndla aktivitetene i 2020. Avdelingen har likevel klart å få til noen aktiviteter også under pandemien, med bredde i tilbudet.

PP/ SVEIN WARA, LEDER AVD. TROMSØ OG OMEGN

■■■ Som ellers i NROF er det skyting som skaper mest aktivitet i Tromsø, men avdelingen har også et eget idrettsutvalg, og et kompetanseutvalg som arbeider med å arrangere foredrag innenfor sikkerhetspolitikk, forsvarsinformasjon og forsvarshistorie. Denne aktiviteten ivaretas gjennom deltakelse i Tromsø militære samfunn (TMS) i lag med flere forsvarsrelaterte foreninger i kommunen.

Selv om det i Tromsø årlig er i overkant av 1500 vernepliktige som tjenestegjør i Forsvaret, så finnes det

i dag ingen relevante skytebaner for militær skytetrening i kommunen. Etter at kommunestyret avviklet den siste relevante skytebanen i 2016, er det blitt utfordrende å opprettholde et høyt aktivitetsnivå for foreningens skyttere.

Et ytterligere redusert aktivitetsnivå under pandemien har derimot gitt foreningens styre tid til å arbeide med baneutfordringene gjennom kommunikasjon i media mot kommunens innbyggere og direkte mot kommunens politikere. I 2020 ble styrets viktigste

arbeidsoppgave å bidra til å få etablert nye og relevante utendørs skytebaner innenfor egen kommune.

Til tross for et redusert skytetilbud har NROF avd. Tromsø likevel ca. 190 medlemmer, hvorav ca. 50 er aktive skyttere. Det vitner om muligheter for vekst dersom vi får på plass nye baner i nærheten av byen.

NROF avd. Tromsø og omegn skyter i dag hovedsakelig i en innendørs fjellhall som eies av Tromsø Pistolklubb, der NROF leier en 15 meters kruttbane hver onsdag ettermiddag gjennom hele året. For å gjennomføre en utendørs trening må klubbens medlemmer derimot tilbringe ca. to og en halv time i bil for å komme seg til og fra nærmeste relevante utendørsbane. Skal medlemmene benytte seg av Forsvarets skytefelt øker kjøretiden til godt over fire timer.

De lange reiseavstandene er et stort hinder for skyteaktiviteten. På grunn av mørketiden er det ikke lyst nok til å gjennomføre utendørs skyting etter arbeidstid i perioden mellom september og april, og heller ikke dagskyting i helgene i de tre mørkeste månedene av året.

Da pandemien traff oss i mars hadde ikke utendørs-sesongen kommet i gang, og på grunn av vanskeligheter med å ivareta smittevernet på innendørsbanen ble også den banen stengt for skyteaktivitet.

I Tromsø har befolkningen tatt skikkelig ansvar for å holde smitten nede, og det lave smittetrykket ga gode muligheter for å gjennomføre dugnader på en trygg og sikker måte.

Etter initiativ fra pistolklubben tok medlemmene i NROF ansvar og bidro til at innendørsanlegget ble

«Sosialt understimulerte medlemmer så dugnad som en mulighet for å rømme hjemmekontoret»

renovert. Det begynte med mindre arbeider, men etter hvert som nedstengningen ble videreført, ble anlegget tilnærmet fullrenovert.

Sosialt understimulerte medlemmer så dugnad som en mulighet for å rømme hjemmekontoret. Det gjorde seg utslag i lange kaffepauser med god stemning og høyt kakebudsjett.

Av smittevern hensyn er banen ennå ikke tatt i bruk, men det er mange medlemmer som ser frem til en heidundrende dugnadsfest og oppstart av ukentlig skyting.

Smittevernbegrensningene har også begrenset utendørsskytingen, og skyteutvalget har i 2020 betydelig nedgang i både antall gjennomførte aktiviteter og antall deltakere per aktivitet. Det har kun vært gjennomført ett N1 kurs og ett N2 kurs i løpet av året.

Også kompetanseutvalgets foredragsaktiviteter i

Tromsø militære samfunn ble på begynnelsen av året hindret av smittevernbegrensninger for forsamlinger. For å komme utfordringene i møte ble det gjort et arbeid med å gjøre foredragene tilgjengelige digitalt.

I dag blir foredragene strømmet direkte over TMS' Facebook-side – der foredragene også kan sees i ettertid. Tiltaket har vært en formidabel suksess der TMS har nådd et helt nytt og nasjonalt publikum. Etter at foredragene ble gjort tilgjengelig digitalt er flere av dem blitt lastet ned og sett over 5000 ganger. ■

Foredrag som kan lastes ned og sees på nett er blitt en formidabel suksess. Flere foredrag er sett mer enn 5000 ganger.

Her fra Sjef HV-16, Kommandør Kjellins foredrag, «Heimevernet i en ny tid».

Foto: Eivind Larsen.

– Reservister blir viktigere

Ekspedisjonssjef i Forsvarsdepartementet, Kjersti Cristina Klæboe, sier at reservister er avgjørende for å styrke Forsvarets operative evne på en kosteffektiv måte. Departementet arbeider for tiden med å innføre et nytt reservistkonsept for Forsvaret.

PP/ OLE KRISTIAN HAAGENRUD

■■■ Klæboe leder Forsvarsdepartementets avdeling V, det vil si avdeling for personellpolitikk, kompetanse, integritet og felles juridiske tjenester. Hun er tydelig på at man nå har kommet dit at man må tenke nytt og mer helhetlig rundt bruken av reservister i Forsvaret.

Hun forklarer at personellkostnader utgjør omtrent halvparten av Forsvarets driftsbudsjett, og at Forsvaret derfor er avhengig av å bruke personellet på en mest mulig fleksibel og kosteffektiv måte for å få god operativ effekt ut av hver krone. En riktig kombinasjon av reservister og stadig tjenestegjørende vil være avgjørende i dette arbeidet.

– Jeg tror at reservister vil bli langt viktigere fremover. Det er en hensiktsmessig og kosteffektiv måte å bruke mennesker som ønsker å bidra, og vi har ikke råd til å la være å bruke kompetansen på en bedre måte enn vi har gjort, sier Klæboe. Hun peker samtidig på at økt bruk av reservister kan være med på å bidra til å styrke båndet mellom det sivile samfunnet og

Forsvaret, samt styrke forsvarsviljen.

Aktiv reserve og innsatsreserve

Styrkestrukturen er avgjørende for Forsvarets operative effekt.

Dagens modell for forvaltning av verneplikten har utviklet seg gjennom mange år med lav spenning. Dette har medført at evnen til både styrkeproduksjon og styrkeoppbygging har blitt tilpasset lange varslingstider.

I landmaktproposisjon Prop 2 S (2017 – 2018) slås det fast at den rådende sikkerhetspolitiske utviklingen ikke lenger tillater Forsvaret å legge lange varslingstider til grunn.

Reservistkonseptet det nå arbeides med inneholder begrep som aktiv reserve og innsatsreserve. Alle reservistene som er disponert i styrkestrukturen er en del av den aktive reserven. Den

Ekspedisjonssjef i Forsvarsdepartementet, Kjersti Cristina Klæboe.

aktive reserven skal fylle stillinger i mange av Forsvarets avdelinger, som i varierende grad vil være oppsatt i det daglige. Reserven skal øves sammen med de stadig tjenestegjørende i avdelingene de

tilhører, og skal kunne være stridsklar i tråd med avdelingenes operative krav.

– Det er viktig for oss at den aktive reserven er utrustet, trent og øvd i avdelingen hvor den skal tjenestegjøre. Dette skal ikke være en sovende styrkebrønn med personell som ikke blir trent, sier Klæboe.

Det blir opp til Forsvaret og de ulike avdelingene å definere sammensetningen av personellkategorier, avhengig av de ulike avdelingers operative krav og behov. Noen avdelinger vil kun bestå av stadig tjenestegjørende, mens andre kan ha en stor andel reservister. Atter andre et sted i mellom. Ved krise og krig må de stadig tjenestegjørende og reservistene sammen utgjøre avdelinger som fungerer.

Innsatsreserven er en del av den aktive reserven. Personellet i innsatsreserven skal være tilgjengelig på kortere varsel enn resten av den aktive reserven. Disse reservistene vil skrive kontrakt

med Forsvaret og kan tjenestegjøre mer enn den lovpålagte vernepliktstiden som reservistene uten kontrakt er bundet av.

Innsatsreserven vil være en del av den nasjonale beredskapen, men samtidig inngå i avdelinger som også har beredskap for internasjonal innsats. Med det følger en bredere oppdragsportefølje og mer trening enn for resten av den aktive reserven.

– Vi jobber nå med å avklare det juridiske rundt kontraktene for innsatsreserven, sier Klæboe, som håper at lovgrunnlaget kan fremmes før sommeren.

Som en del av økt fokus på reservister og innføring av en aktiv

reserve i hele Forsvaret, ser departementet blant annet behov for å endre godtgjøringsmodellen. Klæboe sier at ny modell vil dekke tapt arbeidsinntekt som følge av gjennomføringen av tjenesten med inntil seks ganger folketrygdens grunnbeløp.

Employer support

Båndet mellom det sivile samfunnet og Forsvaret er viktig, særlig gjelder dette dialogen med sivile arbeidsgivere. Forsvarsdepartementet erkjenner at et nytt reservistkonsept må kommuniseres ut på et strategisk nivå. Blant annet er det viktig at arbeidsgivere kan få en forståelse av at også de kan ha

et utbytte av å ha en reservist ansatt, selv om vedkommende vil være fraværende ved øving og trening.

– Vi må kommunisere at reservister er noe Forsvaret må ha, og at vi ikke kan sløse med den ressursen personer med militær kompetanse i det sivile samfunnet faktisk utgjør, sier Klæboe.

Arbeidet med «Employer Support»/arbeidsgiverdialog er en typisk oppgave for Forsvarsstaben og Forsvarets personell- og vernepliktsenter (FVPS). I langtidsplanen legges det opp til at det bør være en egen funksjon i Forsvaret som har ansvaret for dette arbeidet, men Forsvaret må selv finne ut nøyaktig hvordan det skal organiseres.

I arbeidet med arbeidsgiverdialogen er det viktig å se på kommunikasjonen mellom Forsvaret og sivil arbeidsgiver, men også mellom arbeidsgiver og reservist. Som Pro Patria omtalte i forrige utgave i et intervju med sjef FVPS, er dette et arbeid som pågår fra Forsvarets side. Forsvarsdepartementet jobber med å kommunisere det samme, men på politisk nivå.

– En viktig del av «Employer Support» er at sivile arbeidsgivere bevisstgjøres hva det vil si å ha en reservist ansatt. Det må skapes forståelse for at de tidvis vil være inne til trening og øving, men at det sivile samfunn og sivile arbeidsgivere vil kunne ha stor nytte av den erfaring og kompetanse som reservistene kan bidra med i sine sivile jobber. Mer om dette sto i forrige utgave av Pro Patria, før jul, sier generalsekretær Erik Gustavson.

Regjeringskontor

Forsvarsstaben og Forsvarsdepartementet har ulike roller og ansvar. Departementet er et regjeringskon-

Hovedoppgavene til innsatsstyrkene er vakthold og sikring, nasjonal krisehåndtering, bistand til politiet og øvrig støtte til samfunnet. Foto: Forsvaret.

HVs innsatsstyrker er spydspissen i Heimevernet og består av godt trent, utdannet og utrustet personell. Foto: Forsvaret.

tor, som skal sikre at statsråden er godt informert og har det rette beslutningsgrunnlaget.

Når det gjelder personell, så er FD forsvarsministerens strategiske rådgiver på personell- og kompetanseområdet i forsvarssektoren, og har det overordnede ansvaret for dette området. Det innebærer blant annet utvikling og forvaltning av rammeverket, herunder også personellordninger som eksempelvis innføringen av ordning for militært tilsatte, OMT, med spesialister og offiserer.

FD følger opp at Stortingets vedtak gjennomføres, og samarbeider i denne forbindelse tett med Forsvarsstaben.

– Vi har blant annet ansvaret for å videreutvikle lovverket. Nå er vi for eksempel i ferd med å videreutvikle

hjemmelsgrunnlaget for bruk av reservister på kontrakt, sier Klæboe.

Krevende juss

Arbeidet med et nytt reservistkonsept, med en aktiv reserve og innsatsreserve, har vist seg å være krevende. FD og Klæboe arbeider som nevnt med å få på plass et lovgrunnlag for å sikre hjemmel for å kunne anvende reservister på en mer forpliktende måte enn tidligere. Særlig gjelder dette personell i innsatsreserven.

– I utgangspunktet hadde vi for eksempel ikke tenkt på reservistene som arbeidstakere, men etter feriepengesaken, hvor staten tapte striden om feriepenge for personell i Heimevernets innsatsstyrker, må vi tenke nytt også rundt dette, sier hun. ■

Gardister på patrulje-nærstrid-kurs på Terningmoen. Foto: Magnus Alexander Thor/Forsvaret.

Ny rekruttutdanning:

Garden gleder seg

Første januar ble 6. gardekompani flyttet fra Hans Majestet Kongens Gardes (HMKG) kommando på Huseby i Oslo til Hærens skole for rekrutt- og fagutdanning på Terningmoen i Elverum, der den har vært lokalisert en stund.

PP/TOR HUSBY

■■■ Etter Regjeringens Langtidsplan for forsvarssektoren (LTP) skal heretter rekruttutdanningen være adskilt fra de operative strukturene. Avdelingene skal konsentrere seg om å løse militære oppdrag, og slipper å utdanne rekrutter.

– For et par år siden startet Forsvaret forberedelsene til det nye utdanningsprogrammet, som skal være felles for alle, uansett forsvarsgren, forklarer major Lars Samuelsen, nestkommanderende og stabssjef ved HMKG, til Pro Patria.

Hærens Våpenskole

Det nye rekruttprogrammet ble

utviklet ved Hærens Våpenskole. I høst ble det gjennomført et pilotprosjekt. Når vurderingene av resultatene er ferdige, venter Samuelsen at en endelig versjon av rekruttutdanningen skal ligge på bordet i løpet av første halvår i år. Forsvarets nye rekruttstruktur inngår i en ny bataljon under ledelse av oberstløytnant Ole Chr. Tenden – som har slått opp sitt hovedkvarter på Rena.

Fellesbolken for Forsvarets rekrutter strekker seg over sju uker, men Hærens rekrutter må gjennomføre fire uker ekstra, for å spisse mer på fem grunnleggende militære ferdigheter: Skyte- og

våpentrening; stridsteknikk; sanitet; overlevelse; robusthet, det vil si utvikling av fysisk styrke gjennom å eksempelvis bære tungt, gå langt og løpe fort, pluss utvikle mental styrke til å motstå utfordringene i felt.

Etter 11 ukers opplæring for rekruttene til Garden venter Samuelsen at de første nyutdannede mannskapene er tilbake i Gardeleiren i april. Han svarer negativt på om det trengs en liaisonoffiser mellom Gardeleiren og Terningmoen. Han regner med et godt samarbeid og tett dialog – som før. Det er snakk om 300–500 garderekrutter i hvert kull.

Slik vi er vant til å se dem – Hans Majestet Kongens garde utfører gatedrill utenfor universitetet på Karl Johans gate i Oslo.
Foto: Magnus Thor/Forsvaret.

Nye rekrutter går gjennom mange fysiske tester når de møter på Terningmoen. Foto: Stian Norum Herlofsen/Forsvaret.

Flere kvinner og innvandrere

Major Karianne Pedersen er sjef for 6. gardekompani. Hun er for tiden Gardens eneste kvinnelige kompanisjef. Men det er kvinnelig befall fra kapteins grad og nedover. Etter at det ble kvinnelig verneplikt er det blitt et økende antall kvinnelige gardister. I fjor var andelen oppe i 20 prosent.

Utviklingen ses på som positiv. Kvinner og menn deler rom i kasernene og inspirerer hverandre. Det er verdt å nevne at Garden i perioden 2006–2009 hadde sin første kvinnelige gardesjef, Ingrid Gjerde.

Det er ikke bare kvinneandelen som øker. Den samme oppadgående tendensen gjelder antall innvandrere. Man fører imidlertid ingen statistikk over personell med innvandrerbakgrunn. Alle norske statsborgere stiller likt.

Hans Majestet Kongens garde er med sine 1200 menn og kvinner, Norges største infanteribataljon. Fra gammelt av har Garden vært sett på som en eliteavdeling. Det er god rekruttering, og man tar ofte inn flere til grunnutdanning enn man har plass til. I slike tilfeller

fordeles mannskapene til andre avdelinger etterpå.

Paradeuniformen fra 1856

Det er helt spesielt at Garden har beholdt de samme mørke paradeuniformene den ble utstyrt med fra etableringen i Stockholm i 1856, av kong Carl IV. Bowlerhatten med plym og bøffelhår (opprinnelig fjær) har sin opprinnelse i prinsesse Louise, kong Haakons tippoldemor, som ble betatt av den italienske Bersaglieri-avdelingen. Hun insisterte at Garden måtte se likedan ut.

Gardistene skiller seg også fra de andre avdelingene med sine båtluer med dusk og striper som viser militær grad. Men i felt bærer gardistene vanlig hæruniform.

Gardens tyngste våpen er den bærbare svenske Bofors-kanonen, 84 mm rekylfri «Carl Gustaf».

– Vi er satt opp i Oslo-området, og vi trenger ikke så veldig tunge våpen. Etter Langtidsplanen er pansrede personellkjøretøyer satt på timeplanen for oss, men fortsatt er det uvisst når dette kan realiseres.

Gardens hovedoppgave er vakthold og sikring av de kongelige

residenser: Det kongelige Slott, Bygdøy Kongsgård – når de kongelige bruker den, og Skaugum. Tidligere hadde Garden også vaktoppdrag på Akershus festning, men det ble avsluttet i 2019. Derimot har HMKG hatt vaktoppdrag på Stiftsgården i Trondheim.

Bare foran Slottet bærer gardistene paradeuniform. Til slike oppdrag trengs ikke tunge våpen. Ett kompani om gangen tar seg av disse vaktoppdragene. Mannskapet i drilltroppen er de eneste som er fritatt fra slik tjeneste.

Når de kongelige reiser, er det politiets oppgave å sørge for deres sikkerhet. Regjeringens sikkerhet er også politiets ansvar. Gardesjefens kontakter med Kongen skjer for det meste via hoffet.

– Under slike vaktoppdrag kommer man bort i mange forskjellige folk. Noen er ruset, andre vil ta bilder, men alle er som regel hyggelige. Og av og til hilser de kongelige på oss. Helt spesielt er det å være vaktkommandør ved Slottet på 17. mai. Da er det ekstra mye å passe på, naturlig nok, sier major Samuelsen, som har vært gjennom dette selv.

Gardesjef oberstløytnant Vegard Flom snakker foran rekruttene på Terningmoen på Elverum. Foto: Johannes Maximilian Schnell/Forsvaret.

Gardens musikktrupp holder oppvisning på Elverum. Foto: Frederik Ringnes/Forsvaret.

Reagerte lynraskt

Under terrorangrepet 22. juli 2011 reagerte Garden lynraskt. Vakt-kommandøren på Slottet hørte eksplosjonen og slo umiddelbart alarm internt i Forsvaret. Bare minutter etterpå var tungt bevæpnede gardister på plass utenfor Slottet, blant annet med maskingeværstillinger. I løpet av natten til 23. juli overtok gardistene vaktholdet av regjerkvartalet.

I alt var 700 gardister i aksjon den skjebnesvangre dagen, også drilltroppen. Lars Samuelson var på jobb i Gardens operasjonssentral på Huseby, der han var med på å koordinere og styre ressurser.

Samuelson tror at sikkerheten i Oslo-området i dag er god. HMKG holder seg tett til politiets vurderinger. Etter anmodning fra politiet opprettholder Garden beredskap for Oslo-området, og samarbeidet med politiet er godt og tett, sier Samuelson.

Garden deltar av og til på øvelser på Østlandet. I 2018 var gardister med på øvelse Trident Junction. Bataljonen har kun stilt enkeltper-

soner til internasjonale operasjoner, som i Afghanistan og Irak.

Under det tyske angrepet på Norge i april 1940 deltok Garden i flere trefninger. Ved Midtskogen utenfor Elverum stanset gardister tyskernes forsøk på å gripe kong Haakon og regjeringen. Under kampene ved Strandlykkja og Lundehøgda syd for Lillehammer betegnet tyskerne gardistene som «de svarte djevlene». Årsdagene for kampene markeres med en oppstilling til minne om gardistene som falt.

Drilltroppen gjenoppstår

Drilltroppen legger rutinemessig publikum for sine føtter med presisjonsoppvisninger. Hver 17. mai viser den til stor jubel sine imponerende kunster på Universitetsplassen. Populært er det også at gardistene byr opp damene blant publikum til dans når drillen er avsluttet.

Gjentatte ganger har drilltroppen deltatt på oppvisninger i utlandet – eksempelvis under Edinburgh Tattoo, og diverse verdensutstillinger når Kongen er til stede. Korona-utbruddet førte imidlertid til at

drilltroppen ikke rakk noen opptredener i 2020 før pandemien stoppet alt. Da ble drilltroppen midlertidig nedlagt og mannskapene overført til andre Gardeavdelinger. Men i høst satte man i gang ny opplæring.

Musikktroppen hører i likhet med drilltroppen til 3. gardekompani, med ca. 110 kvinner og menn, og rekrutteres direkte til HMKG. Musikktroppen består av et hovedkorps og et signalkorps. Troppene kan opptre hver for seg, men som regel gjør de det sammen. Musikktroppen løser i tillegg rent musikaliske oppdrag alene.

Musikktroppen er det eneste av Forsvarets korps som utelukkende består av vernepliktige. I likhet med Drilltroppen er også den på vei tilbake til overflaten etter koronapandemien. Den har spilt inn sin første kirkeparade i Oslo domkirke og holdt en konsert i Gardeleiren. Troppen er nå i gang med å planlegge aktivitetene for 2021-sesongen.

– Vi ønsker at 3. gardekompani snart kan begynne å reise rundt igjen med sine opptredener, sier major Lars Samuel Samuelson. ■

Uredelig fra Bruøygard

I et oppslag om forsvarsviljens betydning i Pro Patria nr 5-2020 fortsetter oberstløytnant Terje Bruøygard sin uredelige feilsitering av undertegnede når det gjelder verneplikt og hva man kan forvente av vernepliktige.

Her sier han at «sågar har tidligere forsvarssjef Sverre Diesen ved gjentatte anledninger antydnet at norske vernepliktige vil kaste geværet og dra hjem i møte med russiske styrker fordi kampen vil være håpløs.»

Nøyaktig samme fremstilling har Bruøygard for øvrig gitt i en tilsvarende artikkel på nettstedet Stratagem tidligere i år, også den om forsvarsvilje som styrkemultiplikator. Men som årvåkne lesere av Pro Patria kanskje vil huske, har denne debatten og dette sitatet vært oppe i bladets spalter tidligere. Nærmere bestemt skjedde det i en debatt mellom undertegnede og daværende generalinspektør for Hæren i 2016.

La meg derfor gjenta for Bruøygard ord for annet hva jeg svarte den daværende hærsejefen:

«Innledningsvis siterer han meg på at «de norske

soldatene vil kaste sine billige våpen fra seg og gå hjem – med god grunn». En slik beskrivelse av norske soldater kjenner han seg ikke igjen i. Det gjør han rett i, for så vidt som han siterer meg helt ute av kontekst. Dette sitatet er hentet fra et tilsvarende svar til flaggkommandør Jacob Børresen i Aftenposten, og refererer til hans beskrivelse av et konsept med et stort antall enkelt utstyrte hæravdelinger spredt over hele det utsatte område i Finnmark. I en eventuell

Sverre Diesen, tidligere forsvarssjef.
Foto: NRK.

konflikt er deres oppgave å ta opp en meget ujevn strid med en moderne utstyrt angriper, der en heroisk men håpløs kamp – med de tap den innebærer – skal skape sympati for Norge hos våre allierte og utløse artikkel 5.

Bortsett fra at en slik tanke er både grunnleggende uetisk og dertil forsvarspolitisk umulig å vedstå seg, er den fullstendig urealistisk med tanke på de avdelingene som eventuelt skulle gjennomføre slike operasjoner. Soldater som ikke bare opplever at de brukes som ren kanonføde, men også vet at dette langt på vei er selve konseptets hensikt, vil selvsagt ikke la seg bruke på en slik måte. Det er disse soldatene jeg henviser til, når jeg sier at de vil kaste sine billige våpen og gå hjem. Men det har ingenting med soldatene i dagens hær å

gjøre, som GIH godt vet. Dette er derfor sitatfusk.»

Og sitatfusk er det altså fortsatt. Bruøygard er fullstendig klar over at dette sitatet ikke dreier seg om verneplikt kontra andre modeller i det hele tatt. Det dreier seg om en kjensgjerning han har mer enn tilstrekkelige militærhistoriske kunnskaper til å erkjenne. Nemlig at militære avdelinger som settes i en tilstrekkelig håpløs situasjon bryter sammen og går i oppløsning – og i den forbindelse spiller det ingen rolle om de er vernepliktige, vervede eller rekruttert på annen måte. Når han likevel feilsiterer meg med overlegg må det derfor være integriteten og ikke intellektet som er begrensningen – dessverre. ■

*Sverre Diesen,
tidligere forsvarssjef*

Uredelighet og juks er ikke greit – heller ikke i forsvarsdebatten

Diesen hevder at jeg «fortsetter min uredelige feilsitering av ham», at jeg farer med sitatfusk og at min integritet er begrenset.

□ Falske nyheter, desinformasjon og annen løgn er fiender av demokratier. Åpne diskusjoner, dannelse og akademisk standard er medisin. Forsvarsdebatten er så viktig at vi må ha disse offentlige ordskiftene. Uenighet er bra, mens uredelighet ikke er bra.

Jeg har med glede lest Diesen siden tidlig på nittitallet, men blir mer og mer overbevist om at hans sterke meninger må modereres. Det betyr ikke at jeg har mer rett. Men, når Diesen skriver om teknologi, økonomiske rammer og småstatselendighet kommer jeg til å skrive om moral, konsept og forsvarsvilje. Jeg tror publikum har godt av begge deler. Skal vi begge ha troverdighet må vi imidlertid opptre redelig, og unngå personangrep og bevisst feilsitering.

Jeg skal ettergå Diesens anklager punkt for punkt. For det første kan jeg forsikre om at jeg ikke fører en kampanje av «uredelig» feilsitering mot Diesen. Jeg har kvasset klinge med Diesen ved noen høver. Noen

ganger har jeg kommet helskinnet ut av det, andre ganger litt mer bustete. Han er en tøff debattant.

Jeg har altså imøtegått det budskapet jeg opplever at Diesen fremmer, og skulle jeg ha feilsitert ham så er det virkelig ikke med hensikt. Men, dette går an å sjekke for de interesserte lesere, da de elektroniske spor vil være der i all evighet.

For det andre, og til dels i sammenheng med det første: jeg driver ikke sitatfusk. Det sitatet Diesen henviser til, har han unektelig skrevet. Om det var det han egentlig mente, er en annen sak. Fakta er at Diesen skrev at «de norske soldatene vil kaste sine billige våpen fra seg og gå hjem – med god grunn». Så får det være at dette var i en opphetet debatt, der også Diesen kanskje har behov for å understreke sine poeng med litt store ord.

Jeg siterer altså ikke Diesen i nevnte artikkel. Jeg bruker en teknikk som kalles å parafrasere. Jeg gjenforteller det jeg oppfatter at Diesen sa i sin artikkel, men med mine egne ord. Det er en helt vanlig teknikk i artikkelskriving, og gjør som regel artikkelen mer leseverdig. Jeg skrev altså følgende: «Sågar har tidligere forsvarssjef Sverre Diesen ved flere anledninger antydnet at norske vernepliktige vil kaste fra seg våpen i møte med russiske styrker, fordi kampen ville være håpløs.» Jeg

lar det stå åpent hvorvidt jeg har feiltolket Diesen, men sitatfusk er det ikke.

Til slutt, at jeg skal ha problemer med min integritet lar jeg være å kommentere. Jeg setter det på kontoen for Diesens frustrasjon. Jeg kjenner ikke Sverre Diesen, men har ingen grunn til å anta at han er et dårlig menneske. Jeg har til og med hørt rykter om at han er en hyggelig person.

Ingenting gleder meg mer hvis det er slik at Diesen ikke mente det han skrev i debatten fra 2016. Det er lov å gjøre feil og helt greit å rette opp i etterkant. Det offentlige ordskifte skal preges av etterrettelighet, dannelse og en viss grad av akademisk standard. Det fine er at leseren selv kan gjøre seg opp en mening ved å «bla i arkivet».

Både Diesen og undertegnede gjør nok klokt av og til i å tenke gjennom kommunikasjonsmodellens grunnprinsipper med sender, budskap og mottaker. Vi vet stort sett hva vi ønsker å formidle og hvordan vi formulerer oss. Hva mottakeren hører og forstår, er derimot en helt annen sak. □

Terje Bruøygard.
Foto: NRK.

Terje Bruøygard

Anders Ulstein.
Foto: Privat.

Michelets bok – påstander uten støtte

Krigshistorie er følsom materie. I mer enn noen annen historie danner det fundament for en nasjon etter krigen: Hvordan møtte vi terror, svik og umenneskelige dilemma? Lå det i motstandskampen idealer som vi kan tro på? Kan det som skjedde forme oss også i dag? Historien om dette må fortelles med både varsomhet og kildekritisk grundighet – for mye står på spill.

■ Marte Michelet har den siste tiden fått svært mye kritikk for kildebruken bak de radikale påstandene i boka «Hva visste hjemmefronten» (Gyldendal 2018) – en bok som truer med å rive disse idealene i filler.

Sjokkbølger

Boken påstår at Hjemmefronten sviktet jødene, og at å redde jøder «hadde svært lav prioritet» - og det fordi de var jøder. Navngitte personer anklages ikke bare for å ha latt jødene i stikken, men for at de deretter skal ha «systematisk sminket bort» sannheten om sviket. Andre navngitte motstandsfolk skal ha vært ledet av profittmotiv.

Dette er rystende anklager.

En heroisk historie rakner, og et nakent svik står tilbake. Den norske motstandskampen klistres til jødehatet, til Holocaust – selve symbolet fremfor noe på det moralske sammenbruddet i europeisk sivilisasjon. Ikke rart boken skapte sjokkbølger.

Det som har gitt kritikken ny aktualitet er boken «Rapport fra en

gjennomgang av Hva visste Hjemmefronten?» av Elise B. Berggren, Bjarte Bruland og Mats Tangestuen (BBT) – tre historikere med jødene under krigen som spesialfelt.

BBT river grunnen under Michelets prosjekt. Den lider av «gjentekne feil og påstandar på sviktande empirisk grunnlag: Det er misvisande sitatkutt. Opplysningar er fleire stader endra slik at det som står i boka, ikkje samsvarer med det som står i kjelda. Fleire sitat er ikkje korrekt attgjevne» (sidene 235–249, og side 290).

Vi etterkommere etter åtte krigsveteraner omtalt i Marte Michelets bok mener hun drar foreldre og besteforeldres livsgjerning ned i søla ved hjelp av grovt kritikkverdig kildebruk. Våre forfedre er: Gunnar

«Når [historikerne] refererte kilder, var de pinlig nøyaktige. Når de trakk konklusjoner, var de uhyre varsomme. Michelet har i sin bok snudd dette på hodet»

Sønsteby, Bjørn Gjelsvik, Jens Christian Hauge, Sverre Lie, Reidar Larsen, Alf T. Pettersen, Eivind Berggrav og Ragnar Ulstein.

Etikk og metode

Saken handler om mye mer enn hensynet til oss åtte familier. Vi må kunne stole på sakprosabøker fra et stort forlag. Mest av alt rammes selve historiefaget, når krigshistorien blir en lekegrind for dramatiserende sensasjonsjournalistikk. I sakprosa må en følge visse anerkjente metoder, og ikke minst følge etiske standarder.

Et prinsipp i all sakprosa er at jo mer ytterliggående en påstand er, jo grundigere må denne testes mot kildene. Dette betyr at en forfatter ikke kun skal bruke den delen av en kilde som støtter bokens påstand; Langt viktigere er det å lete i kildene etter det som kan svekke påstanden. Først når dette ikke lykkes, vil påstanden bli stående.

Et av mange eksempler på dette er Michelets bruk av Ragnar Ulsteins intervju med Tore Gjelsvik – en sentral motstandsmann. I

dette intervjuet sier Gjelsvik at det ble «nesten litt av ei antisemittisk stemning innen visse deler av hjemmefronten som var borte i denne hjelpeaksjonen for jødene» (side 207).

Michelet unnlater å ta med det Gjelsvik sier etterpå i det samme intervjuet. Der sier han at det samme ville skjedd i møte med en hvilken som helst annen befolkningsgruppe som kom i samme situasjon. Sivilister i fluktrutene skapte irritasjon, nervøsitet og uvilje.

Kanskje det groveste er anklagene mot medlemmene av Carl

Fredriksens Transport. Dette var en fluktorganisasjon som hjelp over 350 jøder til Sverige. I lange perioder gikk det to lastebiler om dagen med jøder ut fra Oslo senhøstes 1942.

Sverre Lie, Reidar Larsen og Alf T. Pettersen beskyldes for profittbegjær. De skal ha presset jødene for penger og deretter forsøkt å skjule ugjerningene. Noen helt få av disse anklagene er korrigert i andre utgave av boken (men rundt på landets biblioteker står fortsatt utgave 1).

En gang studerte også jeg historie. Det var mitt første fag på

universitetet etter noen år i Forsvaret. Måten historikerne snakket på, slo meg straks som merkverdig. Det var som om de ikke var sikre på noen ting.

Etter hvert så jeg et mønster: Når de refererte kilder, var de pinlig nøyaktige. Når de trakk konklusjoner, var de uhyre varsomme. Michelet har i sin bok snudd dette på hodet. ▣

Anders Ulstein

Marte Michelet er forelagt denne kronikken, men har valgt ikke å kommentere den. I følge Gyldendal Forlag arbeider Michelet med et lengre tilsvaret til kritikken mot henne, som kommer på trykk i fagtidsskriftet Prosa.

PROFILARTIKLER TIL FORSVARET

MIL:PROFIL er totalleverandør av profilartikler til Forsvaret. Vi samarbeider med de beste leverandørene for å kunne tilby profilprodukter i alle prisklasser.

Feltcaps

"One-size fits all" med borrelåsstramming i bakhodet. Norsk kamo og ørkenkamo er i rip-stop materiale. Ens-farget i 100% bomull

Combatshirt MK2

Teknisk uniformsgenser Laget i en effektiv coolmax versjon med høy evne til fukttransport, erme og skulder med norsk kamo.

NATO-genser

Original norsk-produseret. Laget i 100% ull, med pennelomme og distinksjonsklaffer på skuldrene.

Thermokopper

på 0,33 liter for den korte turen
Eller bare når du skal ha med egen kaffe på nabokontoret.

Vanntette

Sokker og hansker med merinoull foring

Ny modell!

Forsvarets fotposer

- vanntett glidelåslukking
- Høyere over vristen
- Leveres i olivengrønn og sort

MILTRAD AS
Altaveien 242,
9515 ALTA
tlf: 78 43 78 55
WWW.MILTRAD.NO

KFS/Distr. Bulls

Minneord

Kaptein (R) Jan Larsen

Jan Larsen ble født på Abildsø i Oslo den 24. oktober 1935 og døde i sitt hjem Kristiansand 30. november 2020, 85 år gammel.

PP/ ROLF-WIGGO LYSTAD, AVD. KRISTIANSAND

Kaptein (R) Jan Larsen
er død, 85 år gammel.

Jan begynte i Forsvaret i 1955. Etter utskrevet sersjant-kurs som infanterist, ble han overført til hjulryttereskadronen på Trandum. Etter det tjenestegjorde han på Evje i flere år. Han var også ute i FN tjeneste for Norge i 1960–1961 i Gaza og i 1985–1986 i Libanon.

Jan har 40 år bak seg i Forsvaret, både som militær og sivilt tilsatt i Hæren, HV og Vernepliktsverket. I tillegg har han hatt forskjellige stillinger i sivile bedrifter.

Jan var svært engasjerende, noe som han blant annet viste da han som ildsjel var med på å starte Vernepliktige Officerers Forening (VOF) Lillesand/Birkeland med 74 medlemmer av 78 potensielle. Han var også en av «gudfedrene» ved stiftelsen av VOF Arendal. Han bodde da i Lillesand og var leder i VOF Lillesand/Birkeland frem til han flyttet til Kristiansand.

I norske Reserveoffiserers Forbund (NROF) avd. Kristiansand har han vært svært aktiv, og innehatt verv som: nestleder, sekretær, styremedlem, formann i arrangementskomiteen, etc.

Jan var utpreget kreativ og løsningsorientert, noe som framgår av alt han fikk til for NROF, Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO), Veterankompagniet og HKH Kronprinsregent Frederiks Laug af 1788, som han stiftet i 1996 – og han var laugets oldermann i 15 år.

Jan var aktivt med i arbeidet for å fremme Forsvaret og NROFs interesser. Med sitt brede kontaktnett, både i Forsvaret og kommunen, oppnådde han svært mye for forsvarsaken på Sørlandet.

I forbindelse med sine utenlandsoppdrag ervervet han seg innsikt i mekanismer knyttet til motsetninger,

konflikter, samarbeid og relasjoner mellom land, folk og religioner. Jan var også interessert i historie, spesielt Sørlandet og dansketiden. Ved sitt virke har han sterkt bidratt til å ivareta sentrale minner og med sine historiske kunnskaper, brede kontaktnett, lune humor og veltalenhet, maktet han å vekke interesse blant alle aldersgrupper.

Jan stilte alltid opp, hadde gode seremonielle kunnskaper, og ble ofte rådspurt og benyttet ved avdelingens arrangement. Han har gjennom årene holdt en rekke foredrag for skoler, foreninger, lag og grupper. Temaene har variert, men hovedvekten har nok vært på Kristiansands historie som by og viktig knutepunkt, samt Forsvarets rolle i denne sammenheng.

Jan innehar en rekke æresutnevnelser, blant annet ble han på sin 80-årsdag æresmedlem i NROF avd. Kristiansand.

Jan etterlater seg kone, fire barn og to bonusbarn.

Jan Larsen vil bli dypt savnet, og vi lyser fred over hans minne.

NROFs NETTBUTIKK

PROSHELL SKALLJAKKE

En høyteknisk skalljakke som tåler det meste. Gå i fjellet, stå på ski, dra til sjøs. Jakken er laget i 3-lags sveiset vindtett, vanntett og 2-veis elastisk stoff med teipede sømmer og vannavvisende hovedglidelås. Kommer i dame- og herremodeller.

KR 1730,-

KRUS FRA STANLEY

Stanley one hand termokrus levert med NROF-logo lasergravert på kruset. Ikke mer søling i bilen! Kruset holder på varmen i fem timer og kulde i åtte timer. Rommer 0,35 l.

KR 415,-

SUPERLETT TRENINGSTRØYE I HERRE- OG DAMEMODELLER

Meget gode fukttransporterende egenskaper. Føles lett på kroppen, og holder deg tørr og avkjølt under trening eller på varme sommerdager.

KR 195,-

SUPERLETT DUNJAKKE

Gå vinteren i møte med NROFs superlette dunjakke. Passer under skalljakke og alene, og er svært komprimerbar.

KR 1345,-

BIGBAG er en robust bag med stropper for å kunne bæres på ryggen. Det er forsterket og vanntett bunn. 600 D nylon coated. 95 liters bag.

KR 549,-

GOD DAGSTURSEKK FRA BERGANS

Bergans Heliumsekk er utstyrt med siste generasjons teknologi, som betyr bedre funksjoner, lav vekt og ikke minst god bærekomfort. Sekken er klargjort for drikkesystem, og er en favoritt på både dagsturer og lengre ekspedisjoner.

KR 1950,-